

Norðurlenska fakfelagsskipanin

Undir trýsti

Eftir arbeiðstíð

HB-ari og
Country-fjeppari

Tema:
Fráfaringaraldur

42

32

STARVSBLADIÐ
verður sent limum Starvsmannafelagsins ókeypis. Loyvt er at endurgeva tilfar, ella partar av tilfari (*myndir undantiknar*) treytað av, at keldan verður upplýst.

ÚTGEVARI:
Starvsmannafelagið
J. H. Schrötersgøta 9
Postmoga 165
110 Tórshavn
Telefon 61 48 68
Fax 31 10 92
t-postur:
starvsmannafelag@starvsmannafelag.fo
heimasíða: www.starvsmannafelag.fo

SKRIVSTOVUTÍÐ: kl. 09.00 – 16.00
Bilegging av húsunum. Ring eftir kl. 13.00

TELEFON TÍÐ: kl. 10.00 – 15.00

NEVND:
Selma Ellingsgaard, forkvinna
Súni Selfoss, næstformaður
Niels á Reynatúgvu, nevndarlimur
Karin Jacobsen, nevndarlimur
Svend Áge Seloy, nevndarlimur

FELAGSSKRIVARI:
Anna D. Johannesen

SAMSKIPARI:
Guðrið Joensen

TRYGGINGARRÁÐGEVI:
John Kjær, tlf. 21 81 87

KUNNINGARRÁÐGEVI:
Dánjal Højgaard

Starvsmannafelagið hevur umboð í yrkisútbúgvingarráðnum, Skrásetingareftirlitinum og nevndini fyri Handilsskúlan.

Starvsmannafelagið er limur í Norðurlandsku felagsskapinum SUN, NTR, NSO og Altjóða felagsskapinum ISKA

SOSIALRÁÐGEVI:
Leif Olsen, tlf. 31 63 39

LAGT TIL RÆTTIS:
Nevndin (ábyrgd)
Sp/f Rit&Rád, tlf. 22 92 42

**UMBRÓTING, SNIÐGEVING,
PRENT OG LIÐUGGERÐ:**
Føroyaprent, tlf. 31 45 55

PERMUMYND:
Alan Brockie

NÆSTA BLAD:
Seinasta freist: 8. mai 2014

ODDAGREIN
Selma Ellingsgaard

Nýggjar barrikadur

Tað blæsa nýggir vindar á evropeiska arbeiðsmarknaðinum og tann frælsa norðurlandska fakfelagsskipanin stendur í andgletti. Fakfeløgini í okkara parti av heiminum standa fyri stórum avbjóðingum, tí bæði úttanefnir og innanfrá koma broytingar. Broytingar, sum seta nýggj krøv til feløgini og teirra evnir at laga seg til nýggjar tíðir.

Hetta er høvuðsboðskapurin í stórar samrøðu við Knut Roger Andersen, aðalskrivara í norðurlandska felagnum hjá alment settum, Nordisk Tjenestemandsråd, sum er prentað í Starvsblaðnum hesaferð.

Frælsa norðurlandska arbeiðsmarknaðarskipanin, har partarnir á arbeiðsmarknaðinum sjálvir skipa viðurskiptini, er í dag ein minnilutaskipan. Bróðurparturin av londunum í Evropa áseta í dag, í størri ella minni mun, minstløn við lóg. Antin beinleiðis ella við at uppheva sáttmálar til lóg at galda fyri heilar bransjur. Samstundis hevur ES-dómstólurin knæsett eina dómsvenju, sum avmarkar móguleikarnar hjá fakfeløgnum at nýta stríðstig móti organiseraðum arbeiðsgevarum.

Hetta, at lóggávuvaldið og dómsvaldið leggja seg út í felagsfrælsið á arbeiðsmarknaðinum,

eru ófrættakend tíðindi fyri okkum, sum seta frælsu fakfelagsskipanina høgt. Norðurlandska avtalumodellið, har myndugleikarnir áseta fortreytirnar fyri vælfæðarsamfelagið og partarnir á arbeiðsmarknaðinum avtala lön og arbeiðskor, hevur prógvað sitt virði. Skipanin hevur verið við til at tryggja okkum framburð, fólkaræði og frið, og tí ger norðurlandska fakfelagsrørslan eisini manngarð um hesa skipan.

Eisini her heima er ágangur á frælsu arbeiðsmarknaðarskipanina. Vit upplivdu tað m.a. í sambandi við verkfallið á Sjúkraflutningstænastuni várið 2010. Tá var fyrsta niðurstøðan hjá Fasta Gerðarrættinum, at verkfallið ikki varð fráboðað við nóg langari freist. Hetta hóast vit als onga fráboðanarfreist hava avtalað í okkara sáttmála.

Í fjør varð uppskot um semingslóg lagt fyri tingið, har m.a. freistir vórðu ásettar. Tó fingur fakfeløgini ávirka hesar ásetingarnar í síðstu løtu.

Síðani hevur arbeiðsgevarasiðan reist kravið um fráboðanarfreist við samráðingborðini í heyst. Nú eru nakrir sáttmálar undirskrivaðir, ið hava avtalu um freistir, tá verkfall verður fráboðað. Tó styttri freistir enn lógin hevði ásett, um feløgini ikki megnaðu at fáa tær ásetingarnar í lógini broyttar.

Stóri hugurin hjá myndugleikumum at avvápna fakfeløgini kom greitt til sjóndar, tá ið manngarfeløgini í vetur hóttu við at leggja strandfaraskipini, eftir at sáttmálasamráðingarnar slitnaðu. Landsstýrismaðurin vildi steðga verkfallinum við lóg – longu áðrenn tað varð sett

í verk. Eitt – í norðurlandskum høpi – púasta óhoyrt inntriv í rættin til stríðsstig í eini frælsari fakfelagsskipan. Sum tíbetur var steðgað í 12. tíma.

Boðskapurin hjá Knut Roger Andersen er, at fakfelagsrørslan hevur tey amboð, sum skulu til fyri at loysa trupulleikarnar við sosialari dumping. Og hesum eru vit samd við honum í.

Hinvegin vísir hann á, at fakfeløgini nógva staðni í norðurlondum uppliva eina limaflyggjan og hava fingið eina yvirumboðan av eldri limum, sum helst er eitt tekin um, at feløgini ikki hava dugað nóg væl at umstilla seg til nýggjar tíðir. Samfelagið hevur verið ígjøgnum eina mentanarliga kollvelting. Tey individuella krøvini og hugburðurin at hoyra til felagsskapir og hugtøkini kring tær klassisku samfelagsstættirnar eru broytt. Men fakfelagsrørslan hevur ikki tikið hetta mentanarliga umskiftið í nóg stórum álvara, heldur hann.

Fakfelagsrørslan í Føroyum hevur tíbetur ikki uppliva ta limaflyggjan, sum vit hava sæð í londunum kring okkum. Vit kunnu fegnast um, at organisatiónsprosentin í Føroyum helst er methøgt. Men rákið rundan um okkum minnir okkum á, hvussu stóran týðning tað hevur, at vit duga at umstilla okkum til nýggjar avbjóðingar og duga at at møta limunum, har teir standa í dag.

Og vit eru púra samd við Knut Roger Andersen, tá hann sigur, at tað hevur ongantíð verið so nógv brúk fyri fakfeløgum sum nú, tí arbeiðsmarknaðurin er meira óútrokniligur enn hann nakrantíð hevur verið. Tað er lættari at blíva uppsagdur. Fleiri arbeiða niðurstetta tíð. Nógv eru fyrbils sett. Tað er trupult hjá fólki at seta fótur undir egið borð. Og her hjá okkum hevur stríðið fyri løntakararættindunum helst ongantíð verið so týðningarmikið – og trupult – sum undir verandi samgongu.

Tað kann vera, at barrikadurnar og tað klassiska stættarstríðið ikki eru, sum tey plagdu at vera. Men hvørki barrikadurnar ella stríðið eru burtur. Barrikadurnar eru bara fluttar, og okkara avbjóðing sum felag er at laga okkum til broytingarnar, og at fáa limirnar at skilja hvussu stóran týðning tað hevur at vera skipaður í felag á dagsins arbeiðsmarknaði.

Selma Ellingsgaard,
forkvinna

www.starvsmannafelag.fo

Journalistikkurin liggur í blóðinum

Finnur Koba hevur roynt seg ymsastaðni í føroyska miðlaheiminum og er nú í Kringvarpinum.
Mynd: Kringvarp Føroya

Abbin var blaðstjóri á Dimmalætting í eitt mannamíni. Sama lívsstarv og arbeiðspláss valdi mamman eins og mong onnur í familjuni, so tað hevur ivaleyst ligið í kortunum at velja mær hesa somu starvsleið, sigur Finnur Koba, sum hevur roynt seg ymsastaðni í føroyska miðlalandslagnum.

Orð: Tórfinn Smith

Flestu munnu kenna hann, ikki minst eftir at hann á sjónvarpsskíggjanum trínur innar í hvørt føroyskt heim. 32 ára gamli Finnur Koba er, sum hann sjálvur tekur til, meira ella minni uppvaksin í familjufyrirtekuni Dimmalætting, har dagliga leiðin gekk hvønn dag eftir skúlatíð. Abbin, Georg Lindenskov Samuelsen, var blaðstjóri, mamman Beate arbeiðdi har sum journalistur, og prentararnir vóru nærum allir eisini nærmasta familja.

Finnur greiðir frá, at fyrstu blaðgreinarnar skrivaði hann meðan hann gekk í 10. flokki. Tað var í

eykblaðið Krydd, sum kom út hvønn mikudag saman við Dimmu. Eftir 10. flokk fór hann í studentaskúla, pakkaði Dimmu eftir skúlatíð, og eftir eftir tíðina í Hoydølum stóð honum í boði arbeiði á Dimmu. Hálvtíðarstarv á Marknaðardeildini og hina helvtina av tíðini at skriva og pakka blaðið.

Hugurin stóð til journalistikkinn og tí var eitt eitt-ára grundskleið á journalistháskúlin í Kungálv eitt gott boð. Eftir hetta var hann aftur á Dimmu eina tíð, men fór so á lærda háskúlanum í Árhús at nema sær útbúgving í analytiskum journalistikki. Eftir lokna útbúgving fekk Finnur starv

í Miðlahúsinum, til hann í 2011 fekk starv í Kringvarpinum.

–Eg havi sostatt arbeiðt á Dimmalætting, har eg lærði almikið um tað journalistiska arbeiði, nakrar ferðir í Kringvarpinum fyrst sum avloysari, har eg fekk høvi til at arbeiða við mongum fjøltáttanum uppgávum, og á Sosialinum, har eg lærði at skriva søgur sum selja, leggur hann afturat við einum skálkabrosi. Júst hetta at kunna virka á so mongum ymiskum økjum er tað sum eyðkennir føroyska miðlalandslagið, tí her skulu øll verða før fyri at átaka sær ta uppgávu, teimum verður litin til, sigur Finnur sum leggur aftrat, at tú veit

ikki á morgni hvørjar avbjóðingarnar dagurin hevur.

Meira nærgangandi

Onkur heldur, at eitt nú Kringvarpið viðhvørt er í so nærgangandi. Í hvussu er í mun til tað vit áður hava verið við.

–Ja, nógv er broytt. Tíðin frá tá eitt nú ein politikari fekk latið eina mikrofon í hondina og kundir práta sum honum lysti, er farin tíð. Sjálvur haldi eg, at journalistikkurin er vorðin betri seinastu árin, og tað hevur so

einki at goyma, og svarar hann ella hon ikki spurningunum, skal eg nokk siga til. Í síðsta enda eru tað jú lurtarin og hyggjarin, sum kunnu meta um spurningarnir eru nøktandi svaraðir, sigur Finnur.

Frá pappíri til internetið

Eins og aðrastaðni er eisini føroyska miðlalandslagið nógv broytt seinastu árin. Fara vit nøkur ár aftur hevði hvør politiskur flokkur sítt blað. Hesi bløð fækkaðust við tíðini, og nú er bert Sosialurin eftir. Og hann hevur ikki

vit vilja tosa við, hevur jú við sær at vit longu hava tikið eitt val. Men vit hava nakrar journalistiskar leiðreglur, sum vit skulu halda okkum til. Sögan skal vera viðkomandi, og viðurskiftini skulu lýsast frá øllum síðum. Men so skal eisini leggjast afturat, at vit, sum arbeiða við journalistikki, eru jú ikki annað enn menniskju eins og onnur og hava okkara holdningar og fara eisini á val. Vit kunnu ikki annað enn at royna at gera okkara besta, sigur Finnur og leggur afturat, at tað kemur eisini fyri at siga frá, at hesa ella hasa søguna kann

Sjálvandi gera vit nakrar fótfeilir viðhvørt, tað slepst ikki undan, men vit eiga at ansa væl eftir, at Kringvarpið sjálvst ikki verður ein partur av málinum.

eisini skapt nakrar spenningar, serliga millum journalistin og politikaran. Sjálvandi gera vit nakrar fótfeilir viðhvørt, tað slepst ikki undan, men vit eiga at ansa væl eftir, at Kringvarpið sjálvst ikki verður ein partur av málinum. Hendir tað, er tað er óheppið. Men eg haldi, at vit øll royna at fylgja teimum grundleggjandi journalistisku leiðreglunum, ikki minst tá vit viðgera eym mál, sigur Finnur, sum av og á eisini roynir seg sum sjónvarpsvert, sum setir nøkur eyka krøv. Tí hóast tú setir nakrar nærgangandi spurningar, mást tú ansa tær, at tú ikki hevur røddina og tykist illur, tí tað kemur tær aftur um brekku. At vera kritiskur er í lagi, men samstundis skalt tú vera síðiligur. Tá verður samrøðan eisini betri.

Tað kemur meira enn so fyri, at lurtarin og hyggjarin fær varhugan av, at hann ella hon, sum verturin tosar við, rættiliga verður tikin av bóli av spurningum, sum viðkomandi als ikki hevði roknað við.

–Tað eru teir journalistar, sum treyðugt vilja lata spurningarnar frá sær áðrenn prátið fer fram. Hetta fyri at tann sum spyrjast skal, ikki fær móguleika til at fyrireika seg ov væl. Sjálvur havi eg einki ímóti at lata viðkomandi spurningarnar frammanundan. Eg havi

tilknýtið til nakran ávísan flokk longur. Hvussu sær Finnur føroyska landslagið um nøkur ár?

–At Dimmalætting hvarv úr myndini harmist eg sjálvandi almikið um, eisini av persónligum ávum. Tað var jú ein familjufyrirteka, sum eg so ella so var ein partur av. Men eisini heilt objektivt harmist eg um at miðlanir gerast færri. Tað er stórt spell bæði fyri miðlafólki og samfelagið, tí eg haldi, at tað er gott fyri eitt samfelag at hava fleiri miðlar sum kappast og sum lýsa viðurskifti á ymiskan hátt. Men tá tað er sagt, leggi eg minni í um miðlanir eru á pappíri ella á netinum. Vit hava fleiri portalar, og tað haldi eg vera frálíkt, sigur Finnur, sum kortini harmast um, at vit hava alt færri redaktiónir og færri journalistar, sum í dag arbeiða við journalistikki enn fyri bert nøkrum fáum árum síðani.

Gegni

Ikki minst hesa seinastu tíðini hava fjølmiðlarnir, og ikki minst Kringvarpið, varpað nógv ljóð á gegni ella ógegni hjá ávísnum persónum. Men hvussu er við gegninum hjá journalistunum sjálvum?

–At lýsa eitt mál 100 prosent objektivt ber snøgt sagt ikki til. Bert tað at vit velja at gera nakað burturúr eini søgu, vinkla hana og gera av hvørjar persónar

eg ikki taka, tí eg standi onkrum í tí sambandi ov nær.

–Velur tú at arbeiða innan journalistiska fakið, hevur tú longu sagt okkurt frá tær. Sigi eg frá mær sjálvum, so vil eg ikki vera limur í einum politiskum flokki, fari heldur ikki glaðbeintur at stilla upp. Tað skal tó sigast, at 19 ára gamal stillaði eg upp fyri Sambandsflokkinn, men tá var eg ikki rættiliga komin í journalistisku verðina.

–Tað er tó komið fyri, meira enn so, at journalistar hava verið og eru meira ella minni virknir í partapolitikki, og tá hava vit reglur um karantenu frá journalistiska arbeiðinum, men hóast tað slepst ikki undan, at politiska spjaldrið verður hangandi. Tað er eisini vorðið rættiliga vanligt, at journalistar verða bidnir at vera orðstýrarar til fundir. Í teimum førum ráðføra vit okkum við leiðsluna fyrst, tí gert tú nakað skeivt, gongur tað ikki bert útyvir teg sjálvum, men kann eisini skaða trúvirði hjá stovninum, sigur Finnur Koba, sum heldur, at tað eisini er vert at hugsa um hvat ein ger uttan fyri arbeiðstíð, annaðhvørt tað er á facebook ella í øðrum føri, tí hóast fjølmiðlafólk eisini hava talufrælsi, skal ein eisini hugsa um sítt eigna trúvirði. Tað kann tykjast sum ein høgur prísir, men valið er eins egna.

Aðalfundur

Ársaðalfundur Starvsmannafelagsins verður **leygardagin 8. mars 2014 kl. 13.00 á Østrøm.**

Skrá fyri aðalfundin:

- Frásøgn formansins frá
  - farna ári og
  - virki felagsins framyvir.
- Gestarøðari: Sjúrdur Skaale.
- Framløga av grannskoðaðum roknskapum til góðkenningar.
- Møguligar lógarbrotytingar.
- Møgulig uppskot frá limum og nevnd.
- Ásetan av limagjöldum.
- Val av 2 nevndarlimum fyri 3 ár.
- Val av 2 tiltakslimum í 2 ár.
- Val av grannskoðara og tiltakslimi.
- Ymiskt.

Sjúrdur Skaale
hugleiðir um fakfelagsrøsluna
frá einum aðrvísi vinkli:
„Fakfelogini koma persónliga
frælsið“

Limir, sum vilja hava uppskot til umrøðu á aðalfundinum og mógulig lógaruppskot, mugu senda nevndini hesi í seinasta lagi leygardagin 1. mars 2014.

Aðalfundur í Eftirlønargrunni

Starvsmannafelagsins

Ársaðalfundur í Eftirlønargrunni Starvsmannafelagsins verður **hósdagin 13. mars 2014, kl. 19.00 í hølum felagsins J.H. Schrøtersgøta 9.**

Skrá:

- Frásøgn um virki grunsins í farna roknskaparári.
- Framløga av grannskoðaðum ársroknskapum til góðkenningar.
- Viðtøkubroytingar.
- Val av nevndarlimum.
- Ymiskt.

Limir sum vilja hava uppskot til umrøðu á aðalfundinum og mógulig lógaruppskot, mugu senda nevndini hesi í seinasta lagi **hósdagin 6. mars 2014.**

Nevndin.

Sjúrdur gestarøðari

Sjúrdur Skaale er best kendur sum undirhaldari, men hansara starv er at røkja annan av okkara fólkatingssessum. Við talum og greinum tekur hann eisini nógv lut í almenna orðaskiftinum. Starvsmannafelagið hevur givið honum fríar teymar til at siga nøkur bersøgin og kanska eisini eitt sindur provokerandi orð.

Eitt spennandi skeið við nógvum avbjóðingum

TAÐ ER HENT NÓGV HESI SEINASTU TRÝ ÁRINI. VIT HAVA VERIÐ TIL TVÆR SAMRÁÐINGAR, HAR VIT FYRST GJØRDU EIN EITT-ÁRA SÁTTMÁLA UTTAN LØNARHÆKKAN. NEVNDIN VAR SAMD UM, AT HETTA VAR TAÐ RÆTTA, TÍ VIT VILDU IKKI GÓÐTAKA AT EIN SKATTALÆTTI VARÐ INNROKNAÐUR Í LØNARTALVUNA HJÁ OKKUM. MEN VIT FINGU KORTINI EINA ORÐING UM FØRLEIKAMENNING VIÐ EISINI OG EINA BETRI VERJU AV ÁLITISFÓLKUNUM.

Seinnu samráðingarnar gingu væl og vit gjørdur ein trý-ára sáttmála við eini lønarhækkan, sum vit kundu góðtaka. Tað, sum var mest umráðandi var, at vit sluppu undan at skattapolitikkur, sum vit onga ávirkan hava á, varð innroknaður í okkara lønartalvu.

Vit fingur eisini gjørt avtalu um, at vit skulu arbeiða við nøkrum málum í sáttmálaskeiðnum, soleiðis at vit til næstu samráðingar kunnu avgreiða málini uttan at nýta nógv tíð uppá tey, í sambandi við sjálva samráðingina. Vit vóna at hetta kann gerast ein leiturur fyri fleiri mál.

Eftirlønin hevur eisini fylt nógv í hesum seinasta skeiðinum, men har eru vit ikki komin á mál enn. Sum flestu kunnu ætla vit, saman við øðrum fakfeløgum, at keypa LÍV. Hetta hevur tikið nógv longri tíð, enn vit av fyrstan tíð høvdu væntað. Eg haldi at tað er sera góð avgerð at keypa LÍV, soleiðis at limirnir fáa allan ágóðan av felagnum. Hetta hevur mín stóra áhuga, so vónandi røkka vit á mál innan ikki ov langa tíð.

Í sambandi við arbeiðið at gera nýggja strategi fyri Starvsmannafelagið settu vit nakrar bólkur í nevndini at arbeiða

við ymiskum evnum. Eg sitið í tveimum bólkum. Tann eini arbeiðir við at gera nýggja lønartalvu, sum vónandi kemur at galda fyri allan tann almenna arbeiðsmarknaðin, meðan hin bólkurin arbeiðir við at nútímansgera sáttmálan.

Tá ið landsstýrið setti Sjóvarpsbygningin í M.A Winthersgøtu til sølu, sóu vit ein góðan móguleika at bjóða uppá henda bygningin. Ein móguleiki, sum ikki kemur aftur. Tað var meiriluti í nevndini at leggja eitt boð inn. Endin varð, at vit áttu einasta boðið. Vit hava tí, sum flestum kunnu ætla, keypt bygningin og hava stórar ætlanir við honum, sum tit eisini fara at síggja og hoyra um á aðalfundinum. Her vóna vit, at vit kunnu samla fleiri fakfeløg undir sama taki, so vit kunnu samarbeiða um t.d. bókhald og sakførara.

Fakbólknarnir, sum vit hava arbeitt

við at seta á stovn, eru vit við at koma mál við. Eitt sindur ójævnt er hvussu undirtøkan hevur verið, men hesir verða vónandi eitt aktiv fyri felagið.

Eitt annað sera spennandi, sum vit fingur avtalað við seinastu samráðingar, var, at vit skuldu gera eitt felags tiltak á hvørjum ári. Tað fyrsta tiltakið var Ráðstevna í Norðurlandahúsinum um sosialan kapital. Eitt sera áhugavert evni, og ikki kann sigast annað enn at henda ráðstevnan var væl eydnað. Ætlanin er eisini at hava eitt tiltak í vár, men enn er ikki avgjørt hvat evni verður.

Samráðingar verða aftur á heysti 2015, og eg gleði meg til enn eitt spennandi skeið við nógvum avbjóðingum í nevndini.

Vinarliga
Svend Åge Seloy

Ársfrágreiðingin 2013-2014

53. aðalfundur felagsins verður hildin 8. mars, altjóða kvinnudagin.

Hesa ferð seta vit tykkum stevnu í hølum við søguligum dámi. Aðalfundurin verður hjá Öström á Skálatrøð.

Tað kennist løgið, at eitt ár longu er gingið. Tíðin gongur skjótt, ja, hon rennur avstað.

Eisini farna árið hevur verið hendringaríkt, avbjóðandi og mennandi.

Ársfrágreiðingin lýsir virksemi felagsins, tó tað ongantíð fer at vera gjørligt at allýsa allar tættir.

Takk fyri farna árið. Vit líta framtíðina í teirri vón, at nýggja árið bjóðar okkum nýggjar móguleikar og spennandi avbjóðingar.

Sum síðvenja er, so verður aftur gestarøðari á aðalfundi okkara.

Í ár verður Sjúrdur Skaale okkara gestur.

Hann eigur nógv talentir, og vit kunnu vænta okkum at verða provokeraði og fáa sett veruleikan í øðrvísi perspektiv – og uttan iva eisini at verða undirhildin.

Nevndarval eigur at vera á skránni. Tveir nevndarlimir standa fyri vali, Niels á Reynatúgvu og Svend Åge Seloy, og báðir hava avgjørt at stilla upp aftur.

Tá freistin at stilla upp var úti fyrsta februar, høvdu bert teir báðir stillað upp, og hetta merkir, at teir tiskil longu eru valdir fyri komandi trý árin. Hjartaliga til lukku við afturvalinum tit báðir.

Varalimir standa fyri vali hvørt ár og tí verður val til varasessirnar.

Tey, ið vórðu vald sum varalimir á seinasta aðalfundi eru Hilmar Augustinussen og Jóngerð Simonsen.

Vit bjóða tykkum øllum vælkominum til aðalfund Starvsmannafelagsins 2014.

Almennar viðmerkingar og politiska støðan

Tunlar, makrelur og sild, fólkærði, whistleblowing og tollur hava verið nøkur av stóru evnunum, ið hava merkt kjakið farna árið. Og hvørt mansbarn kennir triggjar bókstavar, tann eini teirra er tó ikki góðkendur í okkara stavraði – CIP.

Meðan hesi orð verða fest á blað, hava allir flokkar sagt seg standa aftanfyrri eina semju um tunnismálið, ið koppaði einum landsstýrismanni í fjør og sum hevur verið á breddanum í mong ár. Tað skal samtykkjast í lögtinginum, áðrenn greitt er, um koyrandi verður gjøgnum tunlarnar undir Tangafirði og undir Skopunarfirði ætlandi í 2021.

Breiðar semjur hava í ólukkumati manglað á okkara høga tingi. Og uttan at taka støðu fyri ella ímóti tunlum, so er tað jaligt at síggja, at breiðar semjur eru móguligar.

Viðvíkjandi makrelinum, so hava strandalondini enn ikki fingið avtalu í hús um býtið av kvotuni. Tað ljóðar nú, at partarnir standa ikki langt frá hvørjum øðrum og at vón er, at semja verður funnin.

At fleiri ár skulu ganga uttan nakra avtalu er álvarsamt. Skipað viðurskipti og avtalur landanna millum mugu vera gongda leiðin. Hvussu vit venda og snara tí, so er tað álvarsamt fyri vinnuna – og landskassan – at vit harafturat vórðu rakt av einum innflutningsbanni í fjør. Neyðugt er at fáa loysn á trætoni.

Eisini er neyðugt við greiðum og skipaðum reglum her á landi um, hvussu havsins ríkidømi skal býttast millum skipini – og at okkara felags kassi fær ein dyggan part av teim inntøkum, havsins gráa gull kastar av sær.

Samfelagið skal rúma okkum øllum. Og er vilji til tess, so er fólksins ogn

so ríkilig, at hon kann tryggja øllum feroyingum sømilig kor og væl tað. Ongin skal kenna seg liva av olussu. Vit hava allar móguleikar at tryggja eitt velferðarsamfelag, ið bæði skal virðast og mennast.

Eisini seinasta árið hava vit sæð stórar og álvarsamar broytingar. Okkara Landsbanki, ein óheftur stovnur, bleiv tikin av og í staðin samtykti politiski meirilutin at eitt Gjaldsstovuráð skuldi setast á stovn. Eitt heilt ráð, Innlendismálaráðið, varð avtikið í sambandi við, at lögmaður gjørdi greitt, at ov nógv politiskt rumbul stóðst av landsstýrismanninum í innlendismálum, og hann tí bleiv koyrdur frá í úrtíð.

Viðurskiptini kring málið um figgingina av privatú Skálfarðatunnismálið hava viðført, at kanningarstjóri varð settur at kanna leiklut lögmanns og innlendismálaráðharrans. Hesin kanningarstjóri, ið eisini er formaður fyri Gjaldsstovuráðið og tí foddur formaður í Samhaldsfasta Arbeiðsmarkn aðareftirlønargrunninum, er sakførari og hevur m.a. ført mál fyri sitandi figgiarmálaráðharran. Hann er eisini sakførari hjá Løgmannsskrivstovuni í máli, sum Starvsmannafelagið hevur lagt fyri Føroya Rætt og tað kom eisini fram, at hann hevði ringt til ábyrgdarhavandi fyri Portal.fo, tá søgan um tollmálið hjá figgiarmálaráðharranum kom aftur í ljósmála fyri ársfrágreiðingini.

Setti kanningarstjórin og leiðslan fyri Løgtingsskrivstovuna eru komin ásamt um, at annar kanningarstjóri skal setast. Leitað verður í lötuni eftir øðrum kanningarstjóra.

Seinni í ársfrágreiðingini verður greitt frá um eftirlønarlógina. Tá eftirlønarlógin aftur var til hoyringar seint í heyst, upplivdu vit, at hon var til fyrstu viðgerð, áðrenn freistin at koma

við hoyringssvarum var úti. Hetta er óhoyrt – og tað hava vit eisini gjørt greitt.

Tað sáar mistreystið og misálit, tá demokratisku spælireglurnar ikki verða virdar.

Flokkarnir *A, B, D* og *H* tóku við valdinum í *novembur 2011*. Samgongan hevur nú 18 av teimum 33 sessunum í lögtinginum. Hetta er eftir at Sjalvstýrisflokkurin tók seg úr samgonguni í heyst, eftir at landsstýrismaðurin varð koyrdur frá.

Skeiðið er nú gott og væl hálvrunnið

Vit hava sæð fleiri og álvarsamar broytingar. Undanskatingina av okkara eftirlønnum at fígga ósolidariska flatskattin, okkara svarta desember 2011, gloyma vit ongantíð, ongantíð.

Ósolidariski og skeivt fíggaði flat-skatturin hevur givið teim vælbjargaðu stórar skattalættar, meðan lág- og miðallont hava fingið millum lítið og onki. Skulu hjólini mala, eru tað tær lægru og miðal inntøkurnar, sum skulu fáa ein lætta, og hesar hava og høvdu veruliga skattalættan fyri neyðini.

Verður skattalættin øðrvísi fíggaður og býttur solidariskt, fer hann at seta stórri ferð á samfelagshjólini. Hetta at geva teimum, ið eiga mest frammanundan og sum tískil leggja lítið meira eftir seg, merkir, at tey hava betri ráð at leggja enn meira til síðis og annars eisini at brúka aðrastaðni enn heima á klettunum, m.a. til fleiri uttanlandsferðir. Og tað hevur eisini víst seg.

Sokallaðu „spin-up“-effektina, hava vit ikki sæð nógv til. Tá skattareformurin varð samtyktur tollaksmessudag í 2011, varð fleiri ferðir ført fram á tingsins røðarapalli, at hesin skattalætti skuldi geva landskassanum milliónir í eyka inntøkum, tí fólk fóru at leggja meira eftir seg.

Mantra 'ið, ið vit eisini hava hoyrt so mangan eftirhondini, var, at tað skuldi loysa seg at arbeiða. Ivasamt er, um fólk, ið hava fingið fleiri túsund krónur í skattalætta um mánaðin, hava arbeitt meira. Valla.

Heldur vóru tað tey við vanligari løn, ið skuldu arbeiða meira. Og vit vita, at hjá tí almenna er torført hjá fleiri at fáa fulltíðarstarv, tiansheldur at fáa loyvi at arbeiða meiri. Og hvussu nógv uppsagnir hava vit ikki sæð?

Og tað eigur eisini at vera ríkiligt at selja sína arbeiðsmegi í einum fulltíðarstarvi og ikki skula kenna seg noydda at stríðast fleiri tímar afturat einum fulltíðarstarvi.

Er vilji til tess, er sjálvsagt gjørligt at broyta og rætta ósolidariska og skeivt fíggaða skattalættan. Og tað eigur at verða gjørt.

Lat okkum fáa fleiri breiðar semjur, lat okkum síggja, at demokratiskar spæli-reglur verða virdar, steðgið skerjingunum, so samfelagstænastur ikki vikna enn meir og enn fleiri skulu standa við einum óunnligum hoyringsskrivi í hondunum.

Fíggið skattalættar við inntøkum frá Fólksins Ogn. Og lat okkum sum sam-felag vísa tolsemi og nýhugsan. Vit eiga eitt serstakt og framúr vakurt land, ið hevur so stórar móguleikar fyri menning og framburði.

Førleikamenning

Í árinum, sum fór, setti Starvsmannafelagið evnið førleikamenning á dagsskránna. Bæði sáttmálar og starvsfólkapolitikur landsins hava ásetingar um, at starvsfólk hjá tí almenna skulu hava skeið og útbúgving, so at tey alla tíðina menna seg fakliga og vera før fyri at taka við nýggjum avbjóðingum.

Felagið hevur tó havt varhugan av, at ásetingarnar verða ikki tiknar í álvara á øllum stovnum, og hevur tí avgjørt at varpa ljóð á málið.

Ein vegleiðandi spurnakanning, sum felagið skipaði fyri millum álitisfólk í desember í fjør vísti, at øll álitisfólkini eru áhugað í førleikamenning. Men av teimum spurdu svaraði fleiri, at teirra arbeiðspláss skipar ikki fyri førleikamenning. Og eisini segði út við triðingurin seg ongantíð hava verið til starvsfólkasamrøðu, hóast sáttmálin hevur greiðar ásetingar um hettar.

Vit hava sett fokus á týðningin av førleikamenningin í almennum greinum

og í Starvsblaðnum. Á fundi fyri nývaldu álitisfólkunum á Hotel Føroyum, varð førleikamenning eitt av evnunum, har umboð fyri arbeiðsgevararnar, undirvísingarverkið, Starvsmannafelagið og starvsfólk greiddu frá.

Førleikamenning verður eisini umrødd á aðalfundinum.

Felagið hevur í seinastuni fingið greiðar ábendingar um, hvussu stóran týðning tað hevur at limir felagsins støðugt verða mentir fakliga. Í fleiri uppsagnarmálum er týðiligt, at eitt nú fólk í skrivarafunktiónum og aðrir limir hava noyðst at lúta fyri fólkum við akademiskum førleika.

Fyri okkum sum felag er tað ógvuliga umráðandi at tryggja, at limir okkara ikki tapa í kappingini við aðrar fakkbólkur og gerast fóst í arbeiðsloysisfelluni, tí at fakligu førleikar teirra ikki eru hildnir við líka. Tískil eru avtalurnar um strategiska førleikamenning eitt mál, sum felagið tekur í størsta álvara.

Miðfyrisingin skal endurskoðast

Landsstýrið er farið undir arbeiðið at umskipa og savna miðfyrisingina, sum Normann Christensen legði lunnar undir í kreppuni. Í hesum sambandi hevur Starvsmannafelagið lagt seg eftir at ávirka tilgongdina, so at fyrilit verða tikin fyri starvsfólkunum, sum eru limir í Starvsmannafelagnum og sum arbeiða í miðfyrisingini. Talan um um eini 75 fólk tilsamans.

Starvsmannafelagið hevur havt tætt samskipti við arbeiðsbólkin, sum fyrireikar bygnaðarbroytingarnar. Í hesum sambandi hevur felagið mint myndugleikarnar á ásetingarnar um førleikamenning og og ikki at sleppa limum felagsins upp á fjall í tilgongdini.

Starvsmannafelagið er ikki ímóti, at skipanirnar verða eftirhugdar. Men felagið vil tryggja sær, at rationaliseringarnar ikki verða framar við bindi fyri eyguni, so at fólk við akademiskum førleika verða tikin framum fólk, sum eru útlærd og upplærd í skipanini og bæði hava dyggar førleikar og stóra realkompetansu.

Læringar

Tað vóru sonn gleðið, tá tað í heyst frættist, at stovnar undir landinum í framtíðini fáa álagt at seta skrivstovunæmingar.

Fíggjarmálaráðið hevur fyrr heitt á landsins leiðarar um at taka fleiri læringar, men hetta hevur ikki víst seg at muna nógv væl. Og tískil verður nú farið eitt stig víðari.

Sum skilst kemur lærlingakrivið móguliga sum lóg. Tað, sum hevur ligið í kortunum, er at áseta lærlingavotur, soleiðis at stovnar við ávísari stødd altíð skulu hava læringar.

Starvsmannafelagið hevur í fleiri ár gjørt vart við trupulleikan, at tað ikki hava verið settir læringar í landsins umsiting. Tað er neyðugt at seta við og at seta læringar, um vit skulu hava eitt samfelag við fjóltáttaðum útbúgvingarmóguleikum og hevur hetta eisini týðning, nú alt má gerast fyri at skapa móguleikar fyri fólkavækstri.

Á sama hátt sum í málinum um førleikamenning, so hevur lærlingastøðan stóran týðning, um vit skulu fáa eina virkandi fyrising, sum hevur starvsfólk við teimum røttu førleikum.

Starvsmannafelagið hevur gjørt vart við, at tað er ynskiligt, at landsins myndugleikar eisini viðgera spurningin hvussu lærlingakrivið skal fígjast. Krivið um lærlingar má undir ongum umstøðum ganga út yvir verandi starvsfólkahóp ella hava aðrar óhepnar avleiðingar fyri landsins stovnar.

Lærlingakrivið er eitt skilagott og neyðugt stig. Men tað má ikki gerast steinur omaná byrðu hjá stovnunum, sum longu eru ríkiliga sperdir.

Húsaverkætlanin

Fyrireikingarnar at umbyggja húsini, sum Starvsmannafelagið hevur keypt frá Kringvarpinum ganga støðugt framá.

Avgjørt varð at taka av skitsuuppskotinum hjá arkitekum 99. Seinasta hond verður nú lögð á tekningarnar. Byggiloyvi skal útvegast og síðani verður arbeiðið boðið út.

Ætlanin er at nýggja húsið skal verða

nýggja felagshúsið hjá Starvsmannafelagnum, sum í dag heldur til í granna-húsunum í J.H.Schrøtersgøtu 9.

Felagnum tørvar meira pláss, ikki minst eftir at fleiri fakkbólkur eru skipaðir í felagnum.

Ynskið er og móguleiki er fyri, at onnur fakfeløg leiga sær skrivstovur í bygninginum, so at húsini kunnu virka sum ein miðdepil hjá føroyskum fakfeløgum. Her eru stórir móguleikar at troyta.

Ætlanin er eisini at hava eitt stórt auditorium í bygninginum, har móguleiki verður at hava fyrilestrar og onnur stórri tiltøk. Ætlingin er, at bæði tey sum brúka bygningin til dagligt og onnur kunnu nýta tað stóra alrúmið.

Av fígjarligum og praktiskum grundum verður húsaverkætlanin skipað sum sjálvstøðugt smápartafelag. Anna Johannesen, sum dagliga starvast sum felagsskrivari hjá Starvsmannafelagnum er stjóri í smápartafelagnum Fólksins Hús.

Í summar flutti Sjóntvarpið niðan í Sortudíki og húsini skuldu tí standa tóm eina tíð, meðan fyrireikingar vóru í gongd. Tó vildi tilvildin, at Taks hevði tørv á hølum og vit gjørdur avtalu, at tey leiga frá okkum í nakrar mánaðir, meðan húsini annars høvdu staðið tóm. Leigumálið gongur út seinni í ár og er lagt soleiðis til rættis, at tað ikki hevur ávirkan á byggietlanina. Gongst sum ætlað, verður umbyggingin liðug á sumri 2015.

Kristian Rasmussen, verkfrøðingur er settur sum byggiharraráðgevi. Hann skal vera faklig høgri hond hjá Starvsmannafelagnum og bygginevndini í øllum byggimálinum.

Fakfelagssamstarvið

Eftir sáttmálasamráðingarnar í 2012 eftirmettu fakfeløgini í Fakfelagssamstarvinum gongdina og støðuna. Niðurstøðan var, at samstarvið er týðningar-mikið og skuldi halda fram.

Forkvinnur og –maður hittast á fundi einaferð um mánaðin og er Anna Johannesen skrivari.

Somuleiðis hava eisini umsitingarnar,

t.v.s. tey sum dagliga arbeiða á skrivstovunum hjá feløgnum, regluligar fundir.

Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar eru aftur partur av Fakfelagssamstarvinum, og hetta fegnast vit sjálvsagt um. Hini fakfeløgini eru: Føroya Lærarafelag, Føroya Pedagogfelag, Havnar Arbeiðskvinnufelag og Starvsmannafelagið.

Saman hava vit møtt til fleiri hoyringar hjá ymsu lögtingsnevndunum og sent felags hoyringsskriv og ummæli. At tað er í felagsskapi, vit standa sterkast, svitast ikki.

Vit eru fegin um góða samstarvið. Eisini samskiptið og samstarvið við hini fakfeløgini er gevandi og sjálvsagda leiðin at ganga og at menna.

Stovnan av fakkbólkum

Starvsmannafelagið hevur arbeitt í eina tíð við at endurskoða bygnað felagsins, har ein arbeiðsbólkur, saman við einum fylgibólki, hevur fyrireikað arbeiðið.

Sum tit vita, fevnir Starvsmannafelagið sera breitt fakliga. Tí varð mett, at tað var tørvur á at skapa eitt fakligt umhvørvi fyri okkara limir. Endamálið við fakkbólkunum er at virka fyri fakligari menning, áhugamállum og styrkja samstarv og samanhold.

Niðurstøðan av arbeiðinum varð, at vit gera 17 fakkbólkur í felagnum, har vit hava samansjóðað fakini, ið vit meta eru í familju við hvørt annað, í hesar bólkur.

Trý áhugafeløg vóru longu, aðrenn arbeiðið fór í gongd. Tey eru Sosialráðgevarafelagið, Bókavaraðafelagið og Læknaskrivaraðafelagið.

Síðani hava vit stovnað hesar fakkbólkur, og sett arbeiðsnevnd í hvønn bólk in at sjóseta teir:

Biolog- og laborantfólk, í nevndini eru: *Kristin Baldvinsdóttir, Jórún Mørkøre, Mourits Mohr Joensen og Ann Siri Hentze*.

Dagrøktarar, í nevndini eru: *Diana Nielsen, Lis N. Hansen, Miriam Joensen* KT-fólk, í nevndini eru: *Bjarni Fríðberg, Brian Sjúrdarson, Dávur Ey. Sørensen og Signy Hansen*

Roknaskaparfólk v.m., í nevndini eru:

Eimi Fossdalsá, Elsa Reinert og Jákup Danielsen

Savnsfólk, í nevdini eru: Tina Jakobsen, Hanna Absalonsen, Súsanna Joensen og Inga Sørensen

Sjófólk, í nevdini eru: Gøran Wennerstrøm, Súni Drangá og John Eystan Á

Tilbúgvingarfólk, í nevdini eru: Heini S. Østerø, Heiðrikur Christiansen, Hans David Hansen og Jóannes Weihe

Skrivstovufólk, málsviðgerar v.m., í nevdini eru: Anna Johannesen, Katrina Steinberg, Jórún Gaard Olsen og Karin Jacobsen

Postfólk, í nevdini eru: Magnus Hentze, Marianna Nattestad og Eyðun Huusgaard

Klinikassistentar v.m., í nevdini eru: Eina Gudmundsen, Emma Jacobsen og Ann Hansen

Handils- og kunningarfólk v.m., í nevdini eru: Bjørg Jacobsen, Sámál Midjord og Eydna Dam

Linjufólk, teknikarar v.m., í nevdini eru: Luitjen Apol, Julianna Húsgarð og Eyðun Djurholm.

Húsavørðir, metingarfólk, gartnarar v. m., í nevdini eru Kim Clementsen, Helgi Iversen, Sigurd Andreassen og Esmar Mikkelsen.

Nú bólkarnir eru mannaðir við arbeiðsnevndum, verður arbeitt fram í móti at hesi skipa fyri stovnandi aðalfundi fyri fakbólkin, soleiðis at hesir ták verða formelt stovnaðir.

Visiónsarbeiðið

Í vísiónsarbeiðinum hevur nevdin sett sær 6 fokusøki at arbeiða við. Arbeiðið við fakbólkinum og bygnaði annars er eitt av fokusøkjum, ið felagið hevur sett sær fyri at arbeiða við.

Hini eru:

- Ráðstevnur og skeið
- Lønarskipan
- Fakfelagssamstarv
- Nútímansgerð av sáttmála

- Samfelagspolitiskur aktørur

Nevnd og umsiting vóru í deplinum í Skálavík vikuskifti 12.-14. apríl 2013, har vit arbeiðdu við at konkretisera vísiónsarbeiðið og gjørdu vit eina tíðarættan og arbeiðsbýti fyri hvørt fokusøki.

Eisini brúktu vit arbeiðsvikuskifti at arbeiða við øðrum málum, so sum at orða ymiskar reglugerðir og at leggja framtíðarættan fyri arbeiði felagsins.

Eftirlønarlógin og LÍV

Nýggj eftirlønarlóg varð sett í gildi á nýggjáriinum.

Vit hava bíðað eftir eftirlønarreformi, ella pensjónsnýskipan, í fleiri ár. Lítið restaði í, at fáa eitt heilskapad uppskot á heysti 2011.

Fakfeløg og aðrir felagsskapir høvdu verið við í drúgvu tilgongdini, og ein heildarættan var næstan í pottinum. Vit høvdu verið á fleiri kunnandi fundum, fundum við arbeiðsbólkin, skrivað ummælisskriv og havt annað samskiptið í drúgvu tilgongdini. Fyri síðani at vera vitni til, at ták nýggj samgonga varð skipað seint á heysti 2011, so varð okkara eftirlønarskipan kollrend over-night 23.12. og forskatting av eftirlønini sett í verk.

Vit gloyma ikki gerðina. Vit vita, hvør avbjóðingin er viðvíkjandi fólkasamansetingini, og hvørjar avleiðingar undanskatingin fær fyri framtíðina. Peningurin verður givin í flatskattalætta, og er ein sonn hóttað móti tí, vit ynskja at kalla vælferðarsamfelag. Hesin skeivt fíggaði og órættvísi skattalætti avlagar fíggingina av okkara eldru árum, tí vit í dag brúka tann pening, ið skuldi verið partur av skattagrundarlagnum í komandi árum.

Tað, ið nú er sett í verk, er bert uppsparingarturin. Tískil bert ein partur av eini heild. Sjálvsagt skuldi heildin verið kend og allýst, ták lógin varð send til hoyringar og áðrenn hon varð sett í verk. Fakfelagssamstarvið hevur staðiliga átalað, at ein lóg bert er kend í pørtum og at hoyringssvar tí eru skrivað við teirra fortreyt at fleiri faktorar eru ókendir.

Breitt samstarv og álit eru neyðug, skulu reformar setast í verk og fólkid taka væl ímóti teimum.

At byggja upp tekur langa tíð – at bróta niður onga tíð!

Limir felagsins hava allir eina eftirlønarpásporing. Henda er ásett í okkara sáttmála og flestallir limir hava 15% í eftirlønarpásporing.

Okkara avtala er við LÍV og eiga limirnir polisur í antin LÍV2 ella LÍV3, ið er gamla LÍV1.

Nógv rumbul og ivamál hava verið, nú tvungin uppsparing varð sett í verk. Fyri limir felagsins er ikki neyðugt at skulu gera nakað í sambandi við komandi tvungnu uppsparingina.

Bert um limur hevur aðra inntøku, ið liggur uttanfyri sáttmálaøkið, t.d. venjarastarv, og ikki fær eftirløn afturat hesi, er neyðugt at gera nakað. Og her hevur tú móguleika at gagnnýta verandi polisú í LÍV2 ella stovna nýggja polisú, um tín uppsparing í dag er í LÍV3.

Vit hava lagt fitt av peningi av til eftirløn seinna árinu og eru tí heilt væl fyri í sambandi við vanligu lønina. Tó er tað ein avbjóðing, ið liggur fyri framman, at vit enn ikki eiga eftirløn av øllum gjøldum, her undir vaktargjøldum og yvirtíðarlønnum.

Okkara ynski er sjálvsagt, at allir limir eru væl stillaðir, og hetta taka vit upp, ták samráðingar aftur verða á skrání.

Vit skulu eisini gera greitt, at vit sjálvsagt leggja dent á, at fólk, ið á einhvønn hátt eru skerd og tí fáa útgjald frá tí almenna, sjálvsagt eiga at fáa eftirlønargjald omaná sina inntøku, og hava givið myndugleikunum boð um hetta. Og harafturat, at eftirlønargjald eisini skal leggjast afturat ALS-gjaldi og barsilspeningi, so tey, ið fáa hesar veitingar, ikki skulu rinda av tí sindri tey fáa. Fólk skulu ikki vera fyri vanbýti.

Sum samfelag skulu vit altíð stríðast fyri, at ongin dettur niðurímillum og er tað ein felags ábyrgd at tryggja øllum sømilig kor.

Á aðalfundinum verður komið nærri inn á viðurskiptini í sambandi við keypið av LÍV.

Tilgongdin er blivin nógv drúgvari

enn ætlað. Tryggingareftirlitið er góðkennandi myndugleiki. Partarnir undirskrivaðu treytaða keypsavtalu ultimo 2012. Henda bleiv send Tryggingareftirlitinum.

Mánaðarskiptið mars-apríl 2013 var greitt, at eftirlitið ikki ták góðkendi keypið. Síðani hava partarnir endurskóðað og arbeitt víðari við keypsavtaluni.

Okkara vón er, at komið verður á mál seinni í ár.

Samlagstryggingin

Samlagstryggingargrunnurin hevur aðalfund hóskvøldið eftir aðalfund felagsins. Í ár verður aðalfundurin tískil 13.03. og eins og undanfarin ár í hølum felagsins.

Nevndin hevur arbeitt við stóðugt at lækka gjaldið. Tað er nú 1 % og hevur verið eitt prosent nú í nøkur ár.

Okkara skipan er soleiðis háttað, at prosentíð verður tikið av eftirlønarpásporingini, lagt afturat a-inntøkuni, skattað og síðani flutt grunninum.

Øll útgjöld eru skattafrí og tí er tað skattaður peningur, ið verður fluttur í grunnin.

At gjaldið stóðugt er lækkað, hevur ikki merkt, at okkara tryggingar hava verri dekning enn áður. Heldur er okkara samlagstrygging styrkt og leggur nevdin seg eftir áhaldandi at virka fyri betri treytum og sømdum.

Nýggja eftirlønarlógin setir krøv um samlagstrygging og hesi lógarkrøv lúka vit longu nú.

Fasti Gerðarrættur

Vit fegnast um nøkur prinsipiell mál, ið bæði vit sjálvi, onnur feløg og vit, saman við øðrum, hava vunnið í Fasta Gerðarrætti. Kann nevna málið um valdagin í Kringvarpi Føroya, lønina hjá fakligu leiðarunum í Nærverkinum og málið um viðbøturnar hjá sjúkrahúsarfrøðingunum.

Tó harmar tað okkum, at alt fleiri mál tykjast enda í rættinum.

Tað vardi okkum ikki og er hugstoytt, at vit fyri kortum máttu leggja mál fyri Fasta Gerðarrætt um kostnað av flokkingum í sambandi við sátt-

málasamráðingar við Fíggjarmálaráðið og Kommunala Arbeiðsgevarafelagið í fjør. Samráðingar, ið annars gingu heilt væl og sum sáttmálapartarnir lögdu nógv fyri at fáa undir land.

Hetta málið verður væntandi avgjørt í vár og verður tikið aftur í aftur málið á aðalfundinum.

ALS

Ársbyrjan 2013 var turbulent fyri ALS. Málið viðvíkjandi stjóranum fylti nógv í miðlunum og eisini hjá okkum fakfeløgum. Slíkt má ikki endurtaka seg. Tað, at barnið ikki varð kallað við sínum egna navni frá byrjan, gruggaði málið og fekk harmiligar fylgjur, ið kundu verið umgingnar. Tó fekk málið í hvussu er ta positivu avleiðing, at ták tað aftur bleiv søkt eftir stjóra, bleiv lønin endurskóðað og eisini lækkað. Gylt lógvatøk skulu heldur ikki góðtakast. Hinvegin skulu greiðar setanar- og uppsagnartreytir galda.

Stýrið verður valt fjórða hvørt ár og val var sambært reglunum í heyst. Fakfeløgin á almenna arbeiðsmarknaðinum hava valt Ólúvu í Gong sum stýrslim; varalimur er Súni Selfoss.

Arbeiðsloysið er lækkað og tískil eru færri, ið fáa útgjald úr grunninum. Hetta er sjálvsagt gleðiligt í sjálvum sær, og tað er eisini positivt fyri fíggjarstöðu grunsins, ið er undir trýsti.

Eitt áhugavert átak, ið ALS er farið undir í heyst, eru vitjanir kring landið.

Tað verður áhugavert at fylgja við í, hvussu hetta verður móttikið og hvørja ávirkan tað hevur, at mæta fólk á heimabeiti og arbeiða enn meiri uppsøkjandi.

Als verður eisini umrøtt á aðalfundinum.

Trivnaðarkanningin

Á vári 2013 skipaði Starvsmannafelagið fyri eini trivnaðarkanning millum limirnar. Kanningin varð kunngjørd í *Norðurlandahúsinum* 8. apríl 2013. Settir vórðu 13 spurningar, sum snúðu seg um samstarv, álit og rættvísi.

Omanfyri 60% av teimum spurdu, svaraðu spurningunum. Og hettar gav

okkum hesa samlaðu myndina fyri øll sáttmálaøkini:

Sum tað sæst, er rúmd fyri bata á øllum økjum, fyri at trivnaður skal vera í hásæti á arbeiðsplássunum.

Kanningar sum hesar eru ónavngivnar, t.v.s. at tað skal ikki síggjast hvør, ið hevur svarað ella hvussu tey hava svarað. At nágreina úrslitini krevst, at tað er stovnur, har í minsta lagi 20 starvsfólk, ið hava svarað. Hesa nágreining hevur Gallup eisini gjørt fyri okkum.

Starvsmannafelagið hevur higartil havt fundir við leiðslu og álitisfólk á nøkrum stovum og lagt úrslitið av kanningini fram. Hetta fyri at taka samanum og eftirmeta, hvørjar styrkirnar og veikleikarnir eru, so til ber at gagnnýta kanningina í størstan mun.

Ætlanin er at gera eina kanning aftur um eitt ár, so sammetingar kunnu gerast av kanningunum. Vónandi eru eingi reyð tøl ták at síggja í kanningini. Norðurlandskt og altjóða samstarv

Starvsmannafelagið er limur í altjóða fakfelagsskapinum *PSI, Public Services International*, eisini nevdur *ISKA (Internationales for Stats- och Kommunalanstallda)*. *PSI* hevur 20 milliónir limir í 640 fakfeløgum í 150 londum kring knøttin.

Formaður er onglendingurin Dave Prentis og ítalska Rosa Pavanelli er aðalskrivari. *PSI* varð sett á stovn í 1907.

Eisini í europeiska *EPSU, European Public Servants United*, er felagið limur.

Í norðurlandskum høpi er felagið limur í trimum felagsskapum umframt einum tvørgangandi.

SUN (Service- och tjenestebenschens Union i Norden), er felagsins fyrsta norðurlandska samstarv, áður kallað *DNE, Den nordiske funktionærsammenslutning*. Forkvinnan hevur sætið í stýrinum. Svøríki hevur nú formansskapin og felagsskapurin er býttur upp í serlig arbeiðsøki/bransjur.

Í *NTR, Nordisk Tjenestemandes Råd*, eru vit eisini umboðað. Næstformað-

urin, Súni Selfoss, situr í stýrinum og samskiparinn, Guðrið Joensen, í sekretariatinum.

Hesin felagsskapur umboðar starvsfólk í kommunalum høpi. Felagsskapurin helt í 2013 sína ársligu ráðstevnu í Íslandi og í 2014 eigur Danmark törn. Londini skiftast um at hava formansskapin eitt ár í senn.

Síðani 2007 hava vit eisini verið limir í NSO, Nordiske Statstjenestemenns Organisation, og eru somuleiðis umboðað í hesum stýri. Forkvinnan, *Selma Ellingsgaard* í stýrinum og felagskrivarin, *Anna Johannesen*, í sekretariatinum. Eisini í NSO hava londini formansskapin eitt ár í senn. Svenska fakfelagið ST yvirtók formansskapin eftir norska YS-Stat á ráðstevnuni í Noregi í juni mánaði 2013. Tískil verður ársliga ráðstevnan í Svøríki í 2014.

NOFS, sum er norðurlendskur partur av *EPSU* og *PSI*, eiga vit eisini luttøku í. Hetta tengt at okkara limaskapi í *NTR* og *NSO*.

NSO

Árliga norðurlenska ráðstevnan, sum fakfelagsskapurin NSO – Nordiske Statstjenestemenns Organisation – skipar fyri, varð í ár hildin í norðurnorska býnum Tromsø.

Umframt fyrilestrar um Arktis og norðurlendsku vælferðartænasturnar hevði hvørt luttakandi landið sítt upplegg um evnir, sum arbeitt verður nógv í gerandisdegnum. Hesin formur fyri ráðstevnum gevur ikki bert vitan um ávís evnir, men er eisini eitt frálíkt høvi til vitanardeiling har vit kunnu læra nógv av hvørjum øðrum.

Sum nakað nýtt hevur NSO seinasta árið arbeitt í tveimum netverkum. Einum innan førleikamenning og einum innan ungdómsrekrutering av lærlingum.

Arbeitt hevur verið við avbjóðingum innan førleikamenning í sambandi við akademiseringina, og hvussu vit sum fakfeløg í teimum ymisku londunum hava taklað hetta, herundir hvussu fakfeløgini organisera seg.

Í ungdómsnetverkinum hevur verið arbeitt við avbjóðingini; hvat ungdómurin eftirspyr fyri at velja at fáa sær eina útbúgving innan almenna umsiting.

NTR ráðstevnan

Seinasta NTR ráðstevnan, varð hildin í *Reykjavík 25.-28. august 2013*. Luttakaratalið var umleið 90 fólk.

Evnið á ráðstevnuni var um tryggjeika og ójavna á arbeiðsmarknaðinum, og hvørjar avbjóðingar tað gevur fakfelagsrørsluni at arbeiða við frammyvir. Eisini varð kreppan í Íslandi í fokus; hvussu tey arbeiða seg úr henni.

Skipað varð fyri caféborðs-samrøðum, har feløg greiddu frá sínum væl-eydnaðu átøkum/projektum. Har luttóku vit við einari framløgu um avtaluna við arbeiðsgevararnar um felags átøk viðvíkjandi trivnaðinum á arbeiðsmarknaðinum.

Næsta ráðstevnan verður í Danmark í summar.

Fólkavald

Ungmannafeløg, áhugafeløg og fakfeløg tóku stig til átakið "Fólkavald" í kjalarvørrinum av politisku støðuni.

Sum nevnt, hava vit her heima m.a. sæð stórar avgerðir fyrilitaleyst verða tiknar „over night“, sæð óheftan stovn verða avtiknan og vanligar og grundleggjandi manngongdir verða skúgv-aðar til vikis.

Stór mannfjöld savnaðist á Vaglinum 31. august. Fólkíð vildi sleppa til orðanna við kravi um at fólkaraðið verður virt. Hetta gav áræðið.

Síðani fólkafundin hava feløgini skipað fyri fleiri almennum tiltøkum – fyrilestrum og upplýsandi tiltøkum – sum hava varpað ljós á ymsar tættir av okkara fólkaraði.

Upplýsing og kjak gera okkum meira tilvitað og styrkja demokratið, og hetta er hugsjónin aftan "Fólkavald".

Álitisfólkskeið við Gjógv

Skipað var fyri álitisfólkavali í *oktober/november 2013*.

Vit vilja takka øllum, ið valdu at stilla

upp. 26% av teimum valdu vórðu vald á fyrsta sinni.

Vit hava júst hildið grundskeið 1 fyri hesum nývaldu. Tað varð hildið í tveimum umførum, har fyrra skeiðið var *3.-5. februar* fyri 12 luttakarum. Seinna skeiðið var *10.-12. februar* fyri 13 luttakarum. Skeiðini vórðu hildin sum internatskeið við Gjógv.

Grundskeið 2, sum er framhald av *grundskeiði 1*, verður hildið í heyst.

Álitisfólkafundur

4. desember var álitisfólkafundur hildin á Hotel Føroyum. Tað var rættiliga góð uppmøting, og fleiri nýggj andlit vóru at síggja, tí álitisfólkavald hevði jú júst verið framman undan.

Fundurinn varð allan dagin. Á skránni vóru trý evni.

Fyrirpartin kunning um umbyggingina av nýggja húsi felagsins. Og greitt var frá um eftirlønarlógina, sum kom í gildi 1. januar í ár.

Seinpartin var evnið førleikamenning, og áhugaverdar framløgur um rættindi og hvussu førleikamenning verður praktiserað og týðningin av henni.

Til seinast svaraðu álitisfólkini spurnabløðum um førleikamenning.

Stovnsvitjanir

Í 2013 vóru nevnd og umsiting úti triggjar ferðir og vitjaðu stovnar og limir okkara. Ynskiligt er at náa allar limir, tá man fer út at vitja, men tíverri náa vit ikki at vitja øll arbeiðsplássini hvørja ferð.

Fyrsta vitjanin var í Klaksvík 22. mai, har vit stukkum inn á gólvið hjá *Heilsu-trygd, Klaksvíkar kommunu, Norðoya Fornminnassavni, Klaksvíkar bókasavni, Taks, Almannerkinum* og hjá *Posta*.

Um kvöldið var kvöldseta við ábiti og fyrilestrum í Spaniastovu. Herborg Hansen, ið er ein spírandi tónleikari, undirhelt við tónleiki í steðginum. Tað møttu heilt fitt av fólkum.

Næsta vitjanin var í Eysturoynni 12. juni. Har vitjaðu vit Eysturkommunu, *Fuglaffarðar kommunu, Taks, Runa-*

víkar kommunu og *Posta*. Um kvöldið var kvöldseta við ábiti og fyrilestrum í Arbeiðarafelagshúsinum „*Hæddin*“ í Runavík. Black Sheep við *Niels á Reynatúgvu* og *Janus í Húsagarði* undirhildu við írskum fólkátónleiki.

Triðja vitjanin var í Suðuroy 31. oktober. Har vitjaðu vit *Føroya Tele, Taks, Barnatannrøktina á Tvøroyri, Porkeris kommunu, Tvøroyrar kommunu, Almannaastovuna, Strandferðsluna, Taks, Suðuroyar Sjúkrahús* og *Vágs kommunu*. Um kvöldið var kvöldseta við ábiti og fyrilestrum á *Seglloftinum*. Eisini her møttu heilt fitt av fólkum og tað er altíð hugaligt. Brandur Enni undirhelt við tónleiki.

Til allar vitjaninar greiddi Selma Ellingsgaard frá, hvat felagið arbeiðir við og hvørjar tænarastur felagið veitir limunum. Eisini greiddi hon frá endamálinum og týðninginum at stovna fakbólkar.

Dan Joensen frá LÍV greiddi frá um seinastu broytingarnar á pensjónsøkinum hjá limunum.

Vit kenna okkum sera vælkomn alla staðni og okkara varhugi er, at eisini limirnir eru glaðir fyri henda møguleika at hittast. Vit fáa sett andlit á hvønn annan, fáa innlit í arbeiðsdagin og tosað um leyst og fast. Hugsjónin er at minka um fjarstøðuna millum limir, nevnd og umsiting, so limirnir skulu kenna tað lætt at seta seg í samband við felagið og kenna seg væl og sum part av heildini.

Ætlanin er at halda fram við vitjanum í ár og vit gleða okkum.

Fólkafundurin

Felagið luttók á fólkafundinum, ið varð hildin í Klaksvík 20. og 21. september 2013. Hetta er á øðrum sinni, at fólkafundur verður hildin í Føroyum, og vit hava luttikið við bási báðar ferðir.

Hesa ferð høvdu vit, umframt ein bás, eisini ein pallborðsfund, har evnið var politikkur og fakfeløg.

Fólkafundurinn hevði umleið 1500 vitjandi, og fleiri stukkum inn á básin hjá felagnum.

Felagið valdi at luttaka, tí vit meta,

at hetta er eitt kærkomið høvi at varpa ljós á felagið og týðningin av fakfelagsvirkseminum.

Felags átak í Norðurlandahúsinum. Í sáttmálasamráðingunum um nýggjan sáttmála 1. oktober 2012 varð semja um at gera átøk, sum kunnu økja um trivnaðin í almenna og kommunala geiranum.

Fyrsta átakið varð hildið 8. apríl 2013 í Norðurlandahúsinum, undir heitinum „Sosialur kapitalur – ein iløga í tað góða arbeiðslívið“

Átakið varð væl vitjað. 340 fólk, álitisfólk, varaálitisfólk, stjórar og deildarleiðarar, meldaðu seg til átakið.

Eftir at figgjarmálaráðharrin Jørgen Niclasen hevði sett dagin, kom Tage Søndergaard Kristensen, professari í sálarligum arbeiðsumhvørvi, at greiða frá, hvat „sosialur kapitalur“ er, og hvussu hann ávirkar kvalitetin í arbeiðinum og trivna á arbeiðsplássinum.

Á SEV og Føroya Tele verður eisini arbeitt við hugtakinum „sosialur kapitalur“ og greidda *Annika Flagstad Berg* og *Beinta Wilhelm Fossaberg* frá teirra royndum í dagliga arbeiðinum.

Fyrirparturin endaði við einari klummu frá *Hogna Djurhuus*, sum við speisemi hugleiddi um alt hetta nýggja rákið, sum kemur inn yvir okkum, og sum vit øll skulu luttaka í. – Sum hann segði, so ynskti hann bert at fáa frið at arbeiða.

Seinparturin byrjaði við, at vit lögdu trivnaðarkanningina fram, sum varð gjørd til dagin. Gallup hevði gjørt kanningina millum limir felagsins. Eftir hetta var pallborðsfundur um úrslitið av kanningin. Við pallborðið sótu umboð fyri sáttmálapartarnar – *Hedin Mortensen, Snorri Fjallsbak, Kristian Davidsen, Tummas Nielsen* og *Selma Ellingsgaard*.

Áðrenn dagurin endaði, samanbar Tage S. Kristensen úrslitið av kanningini við kanningar, sum eru gjørdar í øðrum norðurlondum. Snorri Fjallsbak tók síðani samanum og endaði dagin.

Fyrirleikarnir vóru sera væl nøgdir við dagin og vórðu eftirmetingarnar

frá luttakarunum eisini sera jaligar. Hetta gevur blóð uppá tonnina til at roynd at seta onnur viðkomandi evni á dagsskránnar aftur í ár.

Hugnakvöld

Tey seinastu nógvu árinum hevur felagið skipað fyri hugnakvöldi fyri limum. Vanliga verður hetta hildið í november mánað. Soleiðis var eisini í 2013.

Hetta er eitt ókeypiss tiltak, har limir hava høvi at møta sínum starvsfeløgum, øðrum limum og nevnd og umsiting felagsins. Seinast møttu gott 60 fólk.

Byrjað var við ábiti og síðan var tann afturvendandi spurnarkappingin, har borðini kappast móti hvørjum øðrum. Í steðginum kom Signar í Homrum og spældi nøkur lög.

Sum altíð sera hugnaligt við góðum felagssangi, práti og fríggjakvöldshugna.

Festival-atgongumerki

Eitt afturvendandi tilbøð til limir okkara tey seinastu árinum hevur verið søla av atgongumerkjum til summarfestival fyri ein lægri prís. Í 2013 seldu vit øll 200 atgongumerkini fyri 580 kr. Vit eru í løtuni í gongd við at selja sama tal av atgongumerkjum, ið vit hesaferð selja fyri 625 kr. Bíleggingin varir fram til 1. apríl. Higartil eru 120 atgongumerki umbiðin.

Í fjør var eisini møguleiki hjá limum at ognar sær atgongumerki til Countryfestivalin í Svørvági fyri 500 kr.

Avsláttaravtalur

Vit finga gjørt fleiri nýggjar avsláttaravtalur við fyrítøkur í 2013.

M.a. kunnu limir fáa 15% í avsláttari av vørum frá *Sirri* á Áarvegnum, *Noa Noa* í Niels Finsensgøtu, *hjá Kissa* í Tórsögøtu, *Valdemar Lützen* amboðshandli á Skálatrøð. Eisini eru avsláttaravtalur gjørdar við *Bilasøluna* hjá Øssuri Johannesen á Vegnum Langa, við *Faroe Travel* í Sverrisgøtu, *Fótarøktina* hjá *Ingunn Poulsen* í Lucas Debesargøtu og við *Vælveru Fitness* á Heykavegnum.

Á heimasíðu okkara síggjast allar avsláttaravtalurnar við fyrítøkurnar, har

limir okkara fáa avsláttur við at vísa fram limakort. Tær flestu avtalurnar eru í gildi, so leingi báðir partar ynskja tað.

Summarhúsinu við Gjógv og í Skálavík Fremsta uppgáva felagsins er at tryggja limunum so góð lønar- og starvsrættindi sum til ber.

At eitt fakfelag somuleiðis er virkið á øðrum økjum, soleiðis at limirnir merkja teir eru í einum góðum felagsskapi, meta vit eisini sum eina av okkara uppgávum.

Sum til dømis at bjóða limum at njóta frítíðina í hugnaligum umhvørvi og fyri sámligan kostnað.

Vit hava í nøkur ár framleigað húsinu „í Stólpa“ við Gjógv, og hefur áhugin at leiga húsinu verið góður, serliga summerhálvuna.

Summarhús okkara í Skálavík vórðu tikin í nýtslu á heysti 2010. Alskyns hentleikar eru í húsunum og tey eru bæði umhvørvisvinalig og atkomulig hjá fólki í koyristóli. Húsinu blivu málað í summer og eisini verður økið kring húsinu liðugtgjort.

Limirnir hava tikið serstakliga væl ímóti húsunum og mong hava verið og ferðast í Skálavík.

Húsinu eru sera nógv umbiðin, so umráðandi er at bíleggja í góðari tíð. Ikki kann sigast annað enn at summerhúsinu eru ein góð fløga, sum limirnir eru glaðir fyri.

Til ber at kanna á heimasíðu felagsins: www.starvsmannafelag.fo nær bæði summerhúsinu eru tøk. Eisini kanst tú ringja til felagið seinnapartar ella senda eitt teldubrev at umbiðja húsinu.

Umsiting og kunning

Vit raðfesta kunningarpartin eins væl og at umsitingin skal hava góðar karmar at virka undir.

Fyrsta september settu vit *Dánjal Højgaard* í starvið sum kunningarráðgevi. Dánjal er bæði journalistur og juristur og hefur styrkt okkara umsiting. Nú eru fyra fólk í fóstum starvi fyri felagið.

Uppgávarnar eru mangar og fjøltátt- aðar, og er okkara aðalmál at veita limunum eina munagóða og dygdargóða tænastru.

Starvsblaðið hefur í mong ár verið týðandi partur av kunning felagsins. Blaðið verður sent øllum limum felagsins fyra ferðir um árið, eina ferð um

ársfórðingin. Blaðið er størri enn áður, tá tað kom út eini fimm ella seks ferðir árliga. Endamálið er sum altíð, at blaðið er viðkomandi og við greiðari kunning um týðandi mál.

Rit og Ráð við Torfinni Smith er hollu samstarvsfelagin í sambandi við Starvsblaðið.

Heimasíðan skal vera verða ein virkin viðspælari í almenna orðaskiftinum og viðkomandi fyri limir felagsins. Hon verður javnan dagførd við kunning og tíðindum. Umframt heimasíðuna, hefur felagið eisini eina Facebook síðu.

Takk fyri

Nevnd og umsiting takka fyri enn eitt hendingaríkt og áhugavert ár. Málið og stavnhalðið er áhaldandi at styrkja og verja limanna rættindi og kor.

Hjartaliga vælkominn til aðalfundar, ið hesaferð verður í serligum umhvørvi – sjarmerandi og søguligu hølunum hjá Öström á Skálatrøð.

Niels og Svend Åge afturvaldir

NEVNDARVAL: Niels á Reynatúgvu (v.m.) og Svend Åge Selay eru afturvaldir í nevdina í Starvsmannafelagnum. Tveir tiltakslimir standa fyri vali á aðalfundinum 8. mars

Tveir nevndarlimir í Starvsmannafelagnum stóðu fyri vali á hesum sinni. Talan varð um teir báðar Niels á Reynatúgvu og Svend Åge Selay og freistin at stilla upp var 1. februar.

Niels og Svend Åge stillaðu báðir upp aftur, og tá ið freistin at stilla upp varð úti var einki mótvalevni. Teir eru sostatt afturvaldir og verður einki stríðsval um nevndarsessirnar á aðalfundinum 8. mars.

Teir báðir eru valdir fyri trý ár afturat.

Val av tveimum tiltakslimum verður tó á skránni á aðalfundinum.

Nevndin í Starvsmannafelagnum er soleiðis mannað:

- Selma Ellingsgaard, *forkvinna*
- Suni Selfoss, *næstformaður*
- Karin Jacobsen
- Svend Åge Selay
- Niels á Reynatúgvu

Ágóðar av stóra felagsskapinum skulu koma einkulta liminum til góðar

Eg byrjaði at skriva eina uppstillingargrein til valið hesaferð, tí eg valdi at bjóða meg fram enn einaferð sum valevni. Hon var sjálvandi skriva við teimum fortreytum, at onkur stillaði upp ímóti mær. Nú tá uppstillingarfreistin er farin, vísur tað seg, at bert eg og Svend Åge hava stillað upp. Tað kennist eitt sindur snópsligt skal eg viðganga. Eitt val eigur at vera ein spennandi hólmgonga ímillum áhugað valevni, har meiningar og argument vera brúkt, fyri at vinna atkvøðurnar hjá limunum. Hesum fáa vit tó ikki brúk fyri hesaferð.

Eg velji at taka hetta sum eina álitisvátan og góðkenning av tí arbeiði, sum eg havi verið við til í hesum valskeiðinum. Tað er jú ikki heilt einki, sum er framt hesi seinastu 3 árinu. Nøkur av málunum vit hava fingist við eru hesi:

Fakbólkar

Vit hava fingið glið á stovningina av fakbólklum í felagnum. Eftir eina langa tilgongd, har skráseting av limum hefur kravt nógv orku av umsitingini, hava vit endiliga fingið stovnað fakbólkar. Tankin aftanfyrir hettar er, at limirnir skulu síggja Starvsmannafelagið meira sum eitt felag fyri teirra fak, heldur enn bert eitt felag við einum blandaðum limaskara. Fakbólknir hava móguleikan at fáast við tey evni, sum eyðkenna júst teirra fak. Tað kundi verið við t.d. fyrilestrum, skeiðum og øðrum viðkomandi tiltøkum. Felagið stuðlar hesum virksemi peningaliga og við hølum.

Vørðslan

Tá Vørðslan varð sett til sølu, sóu vit ein kjans at viðkað um virksemið í felagnum. Bygningurin er sera rúmligur og liggur beint upp at verandi bygninginum hjá felagnum. Vit lögdu eitt varligt boð inn, og endaðu við at fáa bygningin fyri tað. Eg skal viðganga, at eg var skeptiskur um keypið, tí hetta vóru nógvir pengar at brúka. Men nú er vent í holuni, og eg fegnist um teir stóru móguleikarnir, sum liggja í hesum keypinum. Hetta verður eitt aktiv hjá felagnum at eiga; og vónandi til fyrimuns fyri fleiri feløg enn bert Starvsmannafelagið.

Nýggjur sáttmáli

Sáttmálin við Fíggjarmálaráðið varð hesaferð undirskrivaður uttan hjálp frá semingsmonnum, og tað eru vit errin av. Vit fingið nøkur ting upp á pláss, sum fyri okkum høvdu stóran týðning. At sáttmálin varð gjørdur fyri 3 ár, hefur givið okkum arbeiðsfrið til at taka okkum av øðrum málum, sum annars mangan verða skúgvað til vikis, tí sáttmálasamráðingar eru ár um ár.

Arbeiðið við hvílitíð til SSL.

Nýggj kunngerð er komin í gildi, har altjóða krøv um hvílitíð umborð á skipum verður sett í verk. Vit hava verið við til at skipa hetta í samstarvi við Maskinmeistarafelagið, Skipara- og Navigatørfelagið, SSL, Skipaefirlitið og politikarar. Nýggju krøvini hava kravt eina tillaging í siglingar- og arbeiðstíðum hjá manningunum, sum tað ikki var pláss fyri í verandi sáttmálum. Tí hava tað verið nógvir fundir og nógvir tingingar aftur og fram, fyri at koma til eitt nøktandi úrslit, sum allir partar kunnu liva við. Enn einaferð vísir tað seg, at kompromis er einasti vegurin fram, tá partarnir hava so ymisk áhugamál.

Keyp av LÍV.

Størsta verkætlanin sum vit hava verið við til, er tilgongdin til keypið av tryggingarfelagnum LÍV. Henda tilgongd hefur verið drúgv, og er enn ikki komið á mál. Vit, saman við øðrum feløgum, eru tó enn í holt við at fáa keypið upp á pláss, og vænta vit at koma væl nærri málinum í nærmastu framtíð.

Hugsanin aftanfyrir keypið av LÍV er,

at vit sum fakfeløg eiga nærur allar limirnir í LÍV, og tí vilja vit eisini hava so stóra ávirkan á LÍV sum gjørligt. Hetta kunnu vit, um vit keypa ta helvtina av LÍV, sum er til sølu.

Hvat vil eg?

Tað er nokk ikki so nógv broytt við tí, sum eg í høvuðsheitum vil. Eg vil tryggja limum vunnin rættindi, og áhaldandi samráðast fyri betri korum og arbeiðsviðurskiftum. Arbeiða fram ímóti góðum og bíligum tryggingum og góðum pensjónsviðurskiftum í LÍV. Við hjálp av fakbólklunum menna felagið til at vera eitt felag fyri allar limir, har tann einstaki kennir seg heima, og har einkulti limurin sær, at hann hefur fyrimum av at vera limur í Starvsmannafelagnum. Hetta verður gjørt við góðum sáttmálum og einum vælriknum felagi, sum kann vera annað enn bert eitt sáttmálaumboð hjá liminum. Ágóðar av stóra felagsskapinum skulu koma einkulta liminum til góðar.

Hví vil eg?

Eg havi áhugan, royndir og evnir til hetta arbeiði. Eg vil gjarna arbeiða víðari við teimum prosjektum, sum eru sett í gongd, tí eg kenni ein vissan eigaraskap og ábyrgd fyri teimum, og vil tí fylgja teimum til hurðina. Tað er stuttligt at vera við at seta prosjekt í gongd, og síggja tey vera til veruleika og gagn fyri Starvsmannafelagið.

Niels á Reynatúgvu

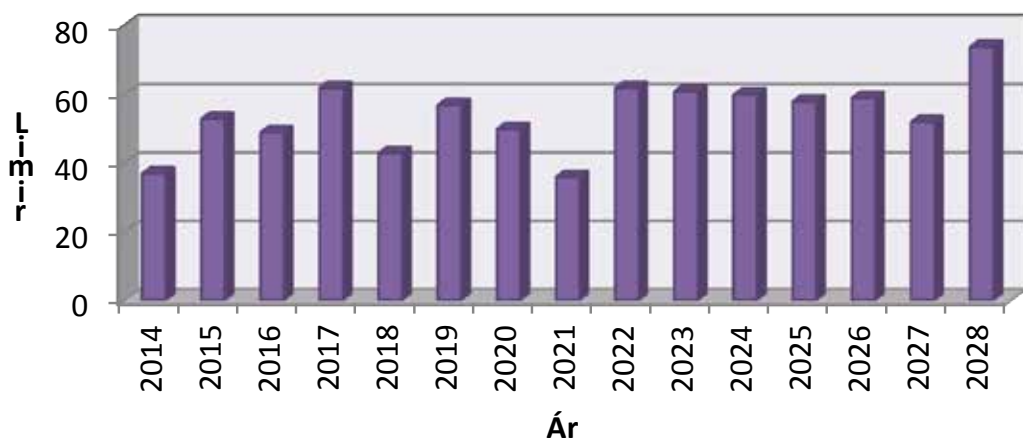

SAMLAGSTRYGGINGARGRUNNURIN:

Kalkulerað hall

Minkaða inngjaldið hevur við sær væntað rakstrarhall, ið heldur fram til lokaupphæddirnar eru avtiknar

Limir, ið røkka pensjónsaldur 2014 - 2028

Orð: John Kjær

Eins og í 2012 má Samlagstryggingargrunnurin staðfesta eitt hall í rakstrinum í 2013. Hetta kemur tó ikki óvart á. Tá aðalfundururin fyrri trimum árum síðani avgjórði, at inngjaldið til grunnin skuldi lækkast við einum triðingi – úr hálvumøðrum prosent í eitt prosent av lönini, ið ein fær – varð eisini greitt, at hetta vildi hava við sær rakstrarhall. Hetta eisini tí at tryggingarnar, ið grunnururin keypir vegna limirnar, samstundis vórðu óttar.

Høvuðsorsøkin til at aðalfundururin samtykti at minka um inngjaldið var, at tað samstundis varð samtykt, at sonevnda lokaupphæddin hvørur úr tryggingarskipanini í 2027.

Árini frá 2018 til 2027 verða so nýtt til eina niðurlaðing av upphæddunum, ið verða útgoldnar.

Longu áðrenn aðalfundururin samtykti

broytingarnar var greitt, at avgerðin um at minka inngjöldini kom at hava við sær, at grunnururin komandi árin kemur at hava eitt undirskot í rakstrinum og tí kemur at eta av grunnafænum. Hetta kalkuleraða hall kemur at halda fram til lokaupphæddin er heilt horvin úr skipanini.

Tá lokaupphæddin er burturi, kemur grunnururin bert, á samhaldsføstum stöði, at keypa ymsar tryggingar vegna limirnar.

Lokaupphæddin

Lokaupphæddin hevur øll árin verið 100.000 krónur, og fer niðurlaðingin at fara fram á tann hátt, at upphæddin minkar við 10.000 krónum hvørt ár. Fyrst niður í 90.000 og síðani javnt minkandi niður í 10.000 krónur, ið verður upphæddin, ið tey, sum eru tey

seinastu, ið fáa lokaupphædd útgoldna, fáa.

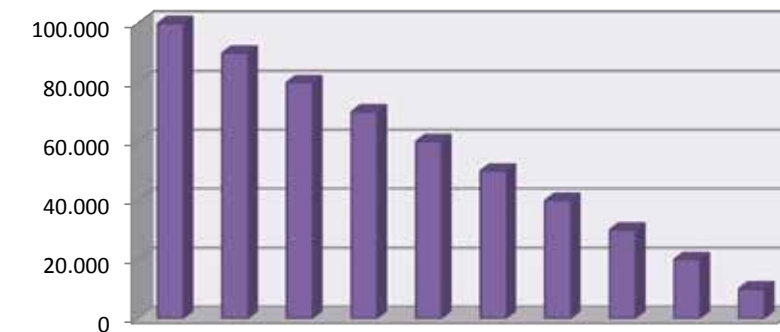
Frá í ár og fram til 2028 verða tað annars, við stöði í verandi limaskara, 813 starvsmannafelagslimir, ið røkka pensjónsaldur.

Lokaupphæddin er enn 100.000 krónur til tey, ið hava nátt pensjónsaldur og hava rætt til fulla upphædd, og vórðu í 2013 útgoldnar knappar 3,3 milliónir krónur í lokaupphædd.

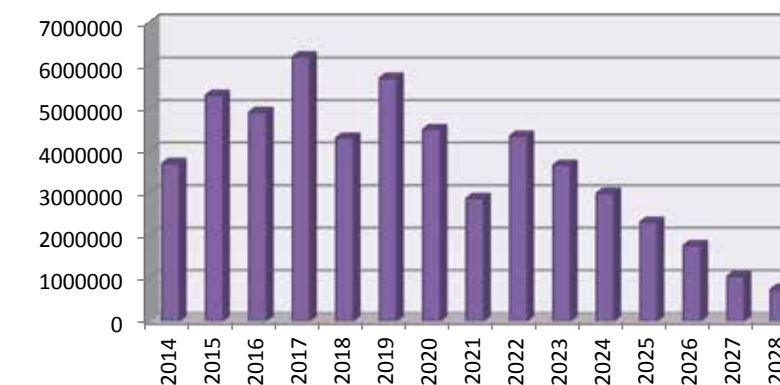
Fremsta virki hjá grunninum er annars at keypa tryggingar, ið geva veitingar við deyða ella við ávísar hættisligar sjúkur. Tíverri er einki ár uttan skaða, og heldur ikki í 2013 eru vit sloppin undan menniskjaligum missi. Fýra av limum okkara doyðu og heili fimtan fingi staðfest hættisliga sjúku. Aftrat hesum er goldin hjúnafelagsveiting til triggjar limir.

Limir, ið fara frá komandi árin	
Ár	Limir
2014	37
2015	53
2016	49
2017	62
2018	43
2019	57
2020	50
2021	36
2022	62
2023	61
2024	60
2025	58
2026	59
2027	52
2028	74

Minking í lokaupphæddini - yvir eitt tíggu ára skeið

Lokaupphæddir árin 2014 - 2028

Talið av staðfestum hættisligum sjúkum er annars ótt munandi og er meira enn tvífalt so stórt sum í 2012. Hóast kostnaðarmikil, so eru gjöldini fyrri hesar tryggingar væl givin út, tí útgjöldini til teirra, ið eru rakt av sjúku, kunnu móguliga linna og lætta um í einari truplari stöðu.

Nógvir fyrispurningar

Tað eru nógvir limir, ið venda sær til grunnin við ymsum fyrispurningum. Nógvir av hesum snúva seg sjálvsagt um ymiskt viðvíkjandi samlagstryggingini, sum – tíverri – ikki røkkur tá umræður at nökta allan tøv. Grunnururin hevur fleiri tung mál, ið arbeið verður við, men ásannast má, at tað eru sjúkur, ið ikki eru fataðar av tryggingini. Eisini hevur verið neyðugt at taka til eftirtektar, at tað eru limir hvørs tryggingarviðurskipti ikki hava verið, sum tey eiga. Annars óttist talið av sjúkum, ið eru umfataðar av tryggingini, tann fyrsta januar í ár við tveimum. Báðar hesar eru sjúkur hjá børnum. Fult yvirtil yvir hvørjar

sjúkur eru við í samlagstryggingini sæst á heimasíðuni hjá LÍV, www.liv.fo

Í veruleikanum snúva flestu fyrispurningarnir seg tó um onnur viðurskipti enn tryggingar. Talan er fyrst og fremst um eftirlønarmál. Enn verður spurt um broytingarnar, sum lögtingið framdi í bráðskundi – beint tvørturímóti øllum tilráðingum frá nærum allari serfrøði – har gjørt varð av at skattað inngjöldini, ið verða latin til egna pensjón, í staðin fyrri við útgjald. Nógv eru sera órkymlað av hesum – bæði tá viðvíkur egnu pensjónum teirra og eisini fyrri hvørjar samfelagsligar avleiðingar, hetta kann hava við sær fyrri framtíðar samfelagið í Føroyum.

Men annar spurningur, ið hevur tikið seg upp viðvíkjandi eftirlønunum er, hvørja ávirkan tað hevur at pensjónslógin er broytt, soleiðis at bert 15% av tí, ið fólk hava spart upp til eftirløn, kann fáast út sum kapitalpensjón, meðan 85% av uppsparingini skulu gjaldast sum mánaðargjöld – sum partar av eini lívrentuskipan og sum partur av

eini lutapensjón. Nógv eru órg yvir, at tey ikki sjálvi kunnu disponerað yvir pengum, sum tey sjálvi hava spart upp, men í veruleikanum verða sett undir almenna administratióin. Onnur eru sera ivasom um hvussu verður við ratu- og lívrentuútgjöldum, um tey gera av at búseta seg í øðrum landi. Um hesi mánaðarligu gjöld, sum jú eru skattað við inngjald, tá fara at verða mett sum skattskyldug inntøka í tí landinum, tey hava valt at búseta seg í, og peningurin tí verður skattaður enn einaferð.

Sum altíð eru spurningarnir nógvir í sambandi við bæði tryggingar- og eftirlønarviðurskipti.

Aðalfundururin hjá Samlagstryggingargrunninum verður hóskvöldið 13. mars í hølunum hjá Starvsmannafelagnum. Tá verður móguleiki at tríva í nógvu spurningarnar, ið hava við bæði trygging og eftirløn at gera, eins og grannskoðaði roknskapur grunsins tá verður lagdur fram.

Stovnan av enn fleiri fakbólum

Vit hava í seinastuni havt fundir, har vit hava roynt at stovna teir fakbólkar, ið eftir eru at stovna.

Handilsfólk, goymslufólk v.m.

Mikukvøldið 22. januar 2014 var fundur við fakbólkin fyri handilsfólk, marknaðarfólk, sölufólk, goymslufólk v.m. Tað var fitt at fólk møtt upp. Vit greiddu frá, hvat endamálið var við fakbólkinum og hvør leikluturin hjá bókunum verður. Viðtøkurnar fyri fakbólkin vórðu eisini gjøgnumgingnar.

Arbeidsnevnd varð sett at arbeiða víðari við at fáa sett skjøtul á arbeiði í bólkinum. Í nevdina komu Bjørg Jacobsen frá Føroya Tele, Sámál Midjord frá Landssjúkrahúsinum og Eydna Dam frá Landssjúkrahúsinum.

Linjufólk, teknikarar v.m.

Mikukvøldið 5. februar 2014 var stovnandi fundur við fakbólkin fyri linjufólk, teknikarar, montørar v.m. Eisini her møttu nakað av fólk. Arbeidsnevnd varð vald. Í hana komu Luitjen Apol frá Tórshavnar kommunu, Eyðun Djurholm frá SEV og Julianna Húsgarð frá Tórshavnar kommunu.

Enn mangla vit at stovna hesar fakbólkar:

- Miðlafólk
- Húsavørðar v.m.

Tá allir bólkar eru mannaðir við arbeidsnevndum, verður arbeitt fram móti stovnandi aðalfundum fyri fakbólkar, soleiðis at hesir tá verða formelt stovnaðir.

(Mynd av nevdini frá fakbólkinum linjufólk v.m.)
Frá vinstri: Eyðun Djurholm, Julianna Húsgarð og Luitjen Apol.

(Mynd av nevdini í fakbólkinum handilsfólk v.m.)
Frá vinstri: Eydna Dam, Sámál Midjord og Bjørg Jacobsen

Hvílandi limur í Starvsmannafelagnum

Limur, ið annaðhvørt gerast arbeidsleysir, eru í farloyvi uttan løn, ella fara undir útbúgving, kunnu gerast hvílandi limir í Starvsmannafelagnum. Hvílandi limaskapurin hevur við sær at tit varðveita samlagstryggingina og onnur rættindi, so sum avsláttur frá fyrítøkum, ið vit hava gjørt avtalu við, og avsláttur av leigu av húsum okkara.

Samlagstryggingin fevnir um lívstrygging, hjúnafelegatrygging, trygging móti ávísu hættisligum sjúkum umframt trygging móti ávísu hættisligum sjúkum hjá børnum undir 18 ár. Sí heimasíðuna hjá LÍV, www.liv.fo. Eisini fevnir tryggingin um eina lokalupphædd, sum fólk fáa, tá tey verða 67 ár, men henda upphædd verður niðurlaða komandi árin.

Kostnaður fyri at vera hvílandi limur er 50 krónur um mánaðin, og samlagstryggingin kostar 150 krónur um mánaðin.

Teir limir sum rinda limagjald umvegis ALS, mugu sjálvir rinda samlagstryggingina umframt. Hetta er eisini 150 krónur.

Um tú ætlar at gerast hvílandi limur, og vil vita hvar hesi gjöld skulu flytast, so verður tú vinarliga biðin um at venda tær til felagið á tlf. 614868 ella við at senda teldupost til starvsmannafelag@starvsmannafelag.fo

Hoyringssvar um eldraøkið

Hoyringssvar: Nú eldraøkið skal leggjast út til kommunurnar í 2014 hevur uppskotið verið til hoyringar m.a. hjá fakfeløgnum. Starvsmannafelagið hevur í hesum sambandi latið Almennamálráðnum hesar viðmerkingar:

Fyri okkum, er tað altavgerandi, at borgarunum verða tryggjaðar góðar og eins góðar tænar, líkamikið í hvørjum øki tann eldri býr.

Vit meta tað neyðugt, at áseta leiðreglur fyri tænanum, so okkara eldru til einhvørja tíð eiga eina góða og tryggja tænastrøku kring alt landið.

Vit taka fyrivarni fyri, at landið ætlandi verður býtt upp landafrøðiliga stór øki. Serliga summi eru mangar ferkilometrar til víddar og fjarstøðan í sambandi við koyring tí stór. Tað er neyðugt, at skipa økini soleiðis, at starvsfólkini hava rímuligar treytir í sambandi við ferðing. Starvsøkið má ikki gerst so stórt landafrøðiliga, at tað verður torført at fáa arbeiðslív og

familjulív at hanga saman hjá tí einstaka starvsfólkinum.

Vit heita á myndugleikarnar at fyriskipa skynsamt og við hesum í huga.

Verður økið lagt út, so mugu og skulu kommunurnar kenna tann veruliga, ítökiliga kostnaðin fyri økið.

Metingin má vera so neyv, at bæði land og kommunur eru fullgreið yvir kostnaðin og at kommunurnar fáa fulla kompensatióin fyri kostnaðin.

At enda vilja vit nevna, at vit í dag hava sáttmálar við bæði Fíggjarmálaráðið og Kommunala Arbeidsgevarafelagið. Vit meta tað týðningarmikið, at tað er avvarðandi arbeidsgevari, ið fakfeløgini gera sáttmála við.

Fyri okkum er tað tí umráðandi, at teir limir felagsins, ið flyta starvsøkið frá landi til kommunu, verður økið lagt út, framyvir verða umfataðir av okkara sáttmála við Kommunala Arbeidsgevarafelagið.

Vinaliga
Selma Ellingsgaard
forkvinna

Spyr okkara ráðgevar á heimasíðu okkara

Starvsmannafelagið hevur fleiri ráðgevar, við ymsum førleikum, knýttar at felagnum. Nú ber til at fara inn á heimasíðu felagsins www.starvsmannafelag.fo og skriva til viðkomandi ráðgeva, um tú hevur onkran fyrispurning, sum viðkoma tínum starvi – sosialum viðurskiftum, eftirløn ella lögfrøðiligum málum. Á forsíðuni til vinstri er mynd av ráðgevanum, har kanst tú fara inn, og velja tann ráðgevan, tú metir kann svara tínum fyrispurningi. Fyrispurningarnir verða viðgjørdir í trúnaði.

LIMAKORT

Felagið heitir á limir, ið mangla limakort, um at venda sær til skrivstovuna.

Eyðna Skaale, skrivar

Álitisfólk á skeiði við Gjógv

Fyrst í februar vóru tey nývaldu álitisfólkini á trýggjar daga skeiði við Gjógv.

Talan var um tað sokallaða grundskaiðið, har álitisfólkini finga innlit í nøkur av teimum viðuskiftum, sum eru viðkomandi í starvinum sum álitisfólk.

Sigmund Poulsen, advokatur, greiddi frá leiklutinum hjá fakfeløgum og álitisfólkunum og annars arbeiðsrættarligum viðurskiftum.

Sjúrður Johannesen, sosialráðgevi, greiddi frá rúsevnapolitikki í arbeiðslívinum.

Anna Johannesen og Dánjal Højgaard frá Starvsmannafelagnum lýstu innihaldið í sáttmálunum og greiddu frá viðurskifti í starvsfólkarættinum.

Dan Joensen frá Føroya Lívstrygging greiddi frá tryggingum og nýggju eftirlønarlógini.

Jan Willemoes, arbeiðspsykologur lýsti avbjóðingar, sum álitisfólk fara at mæta í sínum starvi.

Gist varð á Gjáargarði, har skeiðini vóru hildin og um kvöldið var góður kjansur at hugna sær.

Tilsamans 26 fólk vóru á skeiðnum, sum varð í tveimum holdum, 13 hvørja ferð.

Grundskaiðið verður fylgt upp av einum skeiði í heyst, har farið verður meira nágreinliga inn á ymisk evnir.

Færri stýrimenn – fleiri rógvarar, takk

Einaferð vóru tvær manningar – ein almenn og ein privat – sum róðu kapp. Privata manningin vant burturúr tí almennu. Uppvísningróður, sum Jógvan Arge vildi tikið til. Almenna manningin fór so at kanna, hví teir taptu. Tað vísti seg, at privati báturin hevði ein stýrimann og seks rógvarar. Almenni báturin hevði havt seks stýrimenn og ein rógvara.

Úrslitið skuldi tó verða øðrvísi næstu ferð, segði almenna manningin, og tí settu tey ein stýrisbólki at gera eitt uppskot um bata. Leingi og væl varð kannað, og til næstu kapping varð báturin mannaður við fyra stýrimonnum, tveimum yvirstýrimonnum, einum stýrisleiðara og einum rógvara.

Men gakk. Tapið gjørdist nú enn størri.

Avleiðingin av vánaliga úrslitinum varð koyrdur, men stýrisleiðarin og yvirstýrimenninir finga ein klekkiligan bonus, tí teir vóru so væl kvalifiseraðir og høvdu gjørt eitt so gott arbeiði. Og síðani fór almenna manningin undir at tekna ein nýggjan bát. At broyta arbeiðsbýtið kom teimum ikki til hugs. So mong vildu stýra, at pláss var ikki fyri fleiri rógvarum.

Sjaldan er roykur av ongum eldi sigst, og helst er hendan søgan stuttlig, tí ein farri av sannleika er í henni. Skjóttarbeiðandi nevndir (sum tó ofta arbeiða seint), innanhýsis kanningar, lønarbonus til óbrúkiligar stjórar, uppfunnin stórv til dýr starvsfólk, oyðsl og pamparí, umframt umsiting og fyrisiting í tað óendaliga, eru viðurskifti, vit javnan bæði hoyra og skelda um innan tað almenna.

Og „Tað almenna“ er nakað, sum

vit øll í felag kunnu øsa okkum um. Líka sum vit skelda um „politikararnar“. Deiliga ótøkiligar dartskevur, sum vit kunnu lata okkara vreiði ganga útyvir. Eisini fólk, sum sjálvi eru alment sett, skelda um „tað almenna“.

Millum fólk kann hugmyndin av „tí almenna“ samanberast við eitt stórt altetandi og tokukent djór, sum liggur sum ein dýna omaná samfelagnum. Tað er stirvið, ódynamiskt og mest av øllum dýrt!

Vit hava eisini politikarar, sum finnast at „tí almenna“. Og í kjaki hoyra vit ofta, at „tað privata“ verður sett upp ímóti „tí almenna“, sum ein beinleiðis mótpólur. Meðan tað almenna verður sagt at vera seigt, tungt og dýrt, verður tað privata lýst sum effektivt, dynamiskt og visjonert. Heldur enn at kosta, gevur tað privata avkast, verður ofta ført fram.

Men hava vit veruliga eitt so tvíbýtt samfelag – við einum innovativum, arbeiðssomum og logiskt hugsandi skara av fólk, sum øll arbeiða í tí privata, har tey fáa yvirskot og skapa dynamikk – og so ein skara av fólk, sum er stirvin, smádovin, konservativur og ineffektivur – og sum bara roynir at súgva sum mest burturúr landskassanum fyri sum minst av arbeiði?

Eg haldi ikki. Tí umframt alt tað negativa, vit næstan dagliga hoyra um „tað almenna“, so havi eg sanniliga eisini ofta møtt røskum, dugnaligum og arbeiðssomum fólkum har.

Tí „tað almenna“ er ikki bara tað, vit skelda um. Tað er eisini alt tað, sum bindur okkum saman. Sum ger okkum til eitt vælferðarsamfelag. Sum ger, at tað er gott at búgva í Føroyum. Meðan vit fegin syngja við í klagukórinum um »tað almenna«, taka vit samstundis

allar vælferðartænasturnar fyri givið. Vit gleðast um heilsuverk, skúla- og útbúgvingarmøguleikar, slökkilið og infrakervi. Vit fegnast um øll hesi mongu fólkini, sum dagliga rógva av øllum alvi.

Hinvegin kann eg hvønn einasta mánað staðfesta, at »tað almenna« aftur hevur stungið snevlin í mína konto og tikið millum aðru- og triðjuhvørja tímaløn. Og sum skattgjaldari krevji eg, at tað almenna skal vera so gott og effektivt sum gjørligt, soleiðis at vit øll fáa sum mest fyri tað, vit lata. Eg vil hava tann almenna bátin at vinna, tá eg nú eri tvungin at seta so nógv pengar í hann.

Onkur heldur, at okkum tørvar at effektivisera við nýskipanum og reformum. Onkur saknar gjøgnumskygni, so vit kunnu síggja nágreiniliga, hvussu pengarnir verða nýttir. Onkur heldur, at vit eiga at seta størri fokus á alt tað, sum vit veruliga fáa fyri skatta-krónurnar. Kanska skulu vit bara hava fleiri rógvarar og færri stýrimenn, sum skemtisøgan leggur upp til.

Kanska er loysnin ein blandingur av øllum. Vit mugu í øllum førum tora at endurskoða og umrøða »Tað almenna«. Vit mugu tora at sleppa okkum undan tí, sum dagliga ger, at almenni báturin tapir – og at fólk ilskast. Vit mugu tora at handla, soleiðis at almenni báturin vinnur.

Hesin alment góðtikni munurin á teimum almennu og teimum privatu órógvar meg. Eg krevji eina eins raska manning, sum tey privatu siga seg hava. Eg vil síggja tann almenna bátin vinna!

Eg eri sannførd um, at tað letur seg gera. Her skal bara skipast og stýrast rætt.

Norðurlenska fakfelagsskipanin

Undir trýsti

SAMRØÐA: Skipanin, har arbeiðsgevarar og fakfeløg skipa viðurskiptini á arbeiðsmarknaðinum uttan politiska uppílegging, er komin undir trýst. Samstundis sum alt fleiri lond í Evropa lóggeva um lön talar ES-dómstólurin fyri at skerja rættin hjá fakfeløgum til stríðsstig. Starvsblaðið hevur tosað við Knut Roger Andersen, aðalskrivara í norðurlenska felagnum hjá kommunalt settum, Nordisk Tjenestemandsråd um avbjóðingarnar, sum norðurlenska fakfelagsskipanin stendur fyri

Orð: Dánjal Højgaard

Fakfeløgini skipa viðurskiptini á arbeiðsmarknaðinum við sínámillum avtalum, og politiska skipanin heldur fingrarnar vekk. Hetta hevur verið óskrivaða meginreglan á kollektiva arbeiðsmarknaðinum í Føroyum og í Norðurlondum í meira enn eina øld. Men høvuðsrákið er vent.

Av 29 statum í Evropa hava 26 ásett minstulønarskipanir við lóg, í størri ella minni mun. Antin gjøgnum beinleiðis lóg, ella við sáttmálum, sum eru blivnir ásettir við lóg at galda fyri alla bransjuna. Sostatt eru tað bert tríggir statir, har lønin í dag – eins og í Føroyum – burturav verður ásett við sáttmálum í samráðingum millum partarnar á arbeiðsmarknaðinum. Hetta vísir eitt yvirleit, sum granskingarstovnurin FAFO hevur gjørt í 2012.

Samstundis sum frælsa avtaluskipanin er komin undir trýst, hevur ES-dómstólurin sett eina kós, sum sigur, at faklig stríðsstig ikki mugu vera so víðgongd, at tey forða arbeiðsmegi at fara um ES-mørk. Tað merkir, at fakfeløgini t.d. ikki mugu nýta fakligar blokadur fyri at tvinga útlendsk feløg at ganga undir sáttmálarnar. Hetta hevur eitt nú gjørt, at Svøríki hevur samtykt ta sonevndu Laval-lógina, sum avmarkar rættin hjá fakfeløgnum at føra stríð.

Vit byrjaðu við at spyrja Knut

Roger Andersen, hvussu hann metir politisku uppíleggingina, sum fer fram á evropeiska arbeiðsmarknaðinum?

Høgrarákið

– Hetta er ein grundleggjandi spurningur. Tað, sum eyðkennir norðurlensku fakfelagsskipanina er trípartasamstarvið millum arbeiðsgevarar, arbeiðstakarar og myndugleikar. Myndugleikarnir áseta fortreytirnar fyri vælferðarsamfelagið, meðan arbeiðsgevarar og arbeiðstakarar áseta lønar- og arbeiðskor í sínámillum samráðingum. Í Norra hava vit onga minstulønarskipan, tí at arbeiðsgevararnir og fakfelagsrørslan eru grundleggjandi samd um, at hettar er nakað, sum skal avtalast millum partarnar á arbeiðsmarknaðinum.

– Men hendan skipan er alla tíðina undir trýsti, tí tað eru sterkar kreftir, sum vilja áseta minstulønina við lóg.

Hvørjar kreftir?

– Til dømis á høgraveinginum í evropeiskum og norðurlenskum politikki. Tá ið nýggj stjórn skuldu skipast í Týsklandi í fjør, sótu flokkarnir í samgongusamráðingunum og tingaðust um at áseta ein minstulønarsstandard upp á 8,5 evrur um tíman. Hesum mótmælti norska fakfelagsrørslan, sum vísti á, at lønin er eitt mál fyri partarnar á

arbeiðsmarknaðinum. Men grundleggjandi er, at tað er álvarsmál, tá ið kreftir á høgraveinginum í Evropa leggja seg út í spurningin um minstulønina.

Sosial dumping

Ein av grundgevingunum fyri at áseta minstuløn við lóg er at forða fyri sosialari dumping, t.d. við at útlendsk arbeiðsmegi verður undirbetalt. Ein onnur grundgeving er rákið við, at fólk taka seg úr fakfeløgnum og at vit fáa

Bláa bók: **Knut Roger Andersen**

Knut Roger Andersen (45) er aðalskrivari í NTR, *Nordisk Tjenestemandsråd*. NTR umboðar arbeiðstakarafeløgini Vision í Svøríki, HK Kommunal og Kommunale Chefer og Gentofte og Frederiksberg kommunalforening í Danmark, BSRB í Íslandi, Delta í Norra og í Føroyum Starvsmannafelagið.

Dagliga starvast hann sum ráðgevi hjá norska felakfelagnum Delta.

Hevur havt nógv partapolitisk og fakfelagspolitisk álitisstørv. M.a. umboðað og verið skrivari fyri norska Arbeiðaraflokkkin og frá 2005 til 2007 ST-ráðgevi í sambandi við sáttmálan um rørslutarnað.

eina óskipaðan arbeidsmarknað. Hava sjónarmið sum hesi undirtøku í Norra?

– Sjónarmiðini hava ikki vunnið undirtøku, men tað er kortini stór virðing fyri teimum í Norra. Grundin til hesa virðing er, at í lötuni eru yvir 30 milliónir fólk arbeidsleys í Evropa. Fólk í øllum aldi missa hús og heim. Vit tosa um eitt alment fátækrarák. Við eini slíkari kreppu, eini slíkari samfelagsgongd, noyðist tú at spyrja teg sjálvan, hvat ið er eitt minstamark fyri lívsins upphald. Tað er greitt, at sæð í hesum ljósinum gerst tað viðkomandi at tosa um minstulønarstandardir.

– Verða minstulønarstandardir ásettir við lóg, skerjir tú móguleikarnar hjá fakfelagsrørsluni og arbeiðstakarasiðuni at samráðast um lön við arbeiðsgevararnar. Ynskið er skilligt í eini krepputíð, men tað kann als ikki góðtakast út frá teirri proffessiön og teirri støðu, sum fakfelagsrørslan hevur havt sum áhugafelagsskapur löntakaranna.

Vil höttanin um sosiala dumping ikki gera, at bæði Norra, Danmark og Føroyar fyrr ella seinni verða noydd at áseta minstulön við lóg?

– Tað er ein góður spurningur. Sosial dumping fer fram, vist so. Men loysnin á hesum trupulleikanum er ikki at gera seg inn á grundregluna um, at at lönar-, tariff- og arbeiðskor eru mál, sum skulu loysast í samráðingum millum arbeiðsgevarar og arbeiðstakarar. Norðurlandska avtaluskipanin er eitt prinsippmál fyri norðurlandsku fakfelagsrørsluna.

Avtalumodellið virkar

– Men bendir tann sosiala dumpingin, sum fer fram í Norðurlondum, ikki á, at frælsa avtaluskipanin virkar ikki nóg væl?

– Jú, eg haldi at skipanin nettupp hevur vist seg at virkað. Tað, sum vanligar hendir, er, at tá feløgini uppdaga, at óskipað fremmand arbeiðsmegi kemur til landið og at lönarmunur verður gjørdur, ja so hava feløgini reagerað.

Tá hava vit ta skipan og tey amboð, sum skulu til fyri at stríðast ímóti hesum.

– Lat meg nevna eitt dømi. Tá ið Gardemoen-floghavnin í Oslo skuldu útbyggjast, komu nógv arbeiðsfólk úr Litava og Lettlandi til høvuðsstaðin. Tað vísti seg so, at ein av undirveitarunum framdi sosiala dumping, við tað at starvsfólkini fingur onnur arbeiðskor og heilt aðra lön enn onnur. Men av tí at vit høvdu eina sterka avtaluskipan millum arbeiðsgevarar og arbeiðstakarar, so fingur vit steðga sosiala dumpingini.

Hvussu?

– Við at staðfesta, at hetta bar ikki til. Vit trýstu fyrítøkuna, sum hevði leverandórabyrgdina av verkætlanini, Coop, til at siga nei!

– Tey vóru noydd at siga skyldur sínar upp við veitararnar. Hetta gjørdi sjálsagt, at fleiri blivu bangin fyri at gerast arbeidsleys, men fyrivarni varð tikið fyri hesi støðuni. Feløgini hava nevnliga gjørt eina sokallaða verjuprotokoll, sum í hesum føri merkti, at Coop, sum norskur høvuðsbileggjari, útvegaði fólkunum arbeiði gjøgnum aðrar kanalar, so at tey kundu halda fram við arbeiðinum – men nú sambært sáttmálanum.

– Tað stutta av tí langa er, at norðurlandska avtaluskipanin virkar, tí at arbeiðsgevarar og arbeiðstakarar hava eitt felags fundament, so at teir kunnu takla móguligar aktørar, ið fremja sosiala dumping. Men sjálsagt eru avbjóðingarnar stórar.

ES-dómar ræða

Ein avbjóðing fyri norðurlandsku fakfelagsskipanina er ásetingin um at arbeiðsmegin skal hava frítt at fara um ES-mørk. Hettar hevur skert rættin hjá feløgnum at føra stríð fyri sínum rættindum. ES-dómstólurin hevur nevnliga staðfest, m.a. í tí sokallaða Laval-málinum, at rætturin til stríðsstig skal skerjast, um stríðsstigið tarnar arbeiðsmegini at sleppa millum lond. Sigast skal at Evroparáðið hevur nýliga talað ímóti hesi dómsvenjuni. Men hvussu metir tú avbjóðingarnar, sum t.d. Laval-

málið umboðar? Hevur hetta ikki trekt tenninar eitt sindur úr fakfeløgnum og norðurlandsku skipanini?

– Jú, hatta er eitt støðugt vandamál, og tí má fakfelagsrørslan í Evropa og Norðurlondum leggja stóran dent á og markera seg á hesum øki. Tað, sum hendur í Evropa nú er, at tað eru ES-lond, sum velja dómarar til ES-dómstólin, sum ikki neyðturviliga er serliga vinarliga sinnaðir móti fakfelagsrørsluni. Lat meg vera ítøkilig. Báðir teir fyrrverandi ríkisleiðararnir, Berlusconi í Italia og Sarkozy í Fraklandi, umframt Merkel í Týsklandi, bretska forsætisráðharrin og forsætisráðharrarnir í Svøríki og Norra umboða sjónarmið, sum tey meta seg hava undirtøku fyri millum veljararnar, og sum siga, at valdið hjá fakfeløgnum skal skerjast. Tað eru hesi, sum hava valt dómarar til ES-dómstólin. Og tað er greitt, at tá ið tú hevur stjórnir, sum ikki meta fakfeløgini sum ein alliansufelaga, ja so velur tú sjálsagt ikki dómarar til ES-dómstólin, sum hava ta støðuna heldur.

– Taka vit Laval- og Luxembourg-dómarnar og aðrar dómar frá ES-dómstólinum, so er talan um dómarar, sum avspegla eitt politiskt stýri í Evropa. Og tað er ein avbjóðing fyri evropeisku fakfelagsrørsluna.

Hvat fer at henda við teirri avbjóðingini?

– Tað er ein ógilig góður spurningur. Tað, sum evropeiska fakfelagsrørslan og vit í norðurlondum alla tíðina royna at gera er, at tryggja støðu okkara sum fakfeløg og at gera tey mobiliseringsátøk, sum eru neyðug.

Hvørji átøk?

– Sum til dømis, at feløgini arbeiða saman í mun til ES/EØS gjøgnum tann sonevnda sosiala dialogin. Starvsmannafelagið, vit í Delta (Norska fakfelagið, har Andersen starvast dagliga, red.) og HK í Danmark, eru øll limir í European Public Service Union. Har samskipa vit okkara ætlanir í mun til ES, tá ið umræður starvsfólk á almenna arbeiðsmarknaðinum.

– Rákið, vit siggja er, at ES og EBS-økini í alt størri mun verða merkt at teimum politisku rørslum, sum ráða har. Tekur tú teir stóru sameindu – Cameron í Bretlandi og Merkel í Týsklandi – og tær borgarligu stjórnirnar í Svøríki og Norra, so eru tey tilsamans ein avbjóðing fyri fakfelagsrørsluna. Og tað fakfelagsrørslan ger, er at samskipa sítt virksemi.

– Aðrar grundir eru eisini til at samstarva. Tá ið 30,7 milliónir fólk í Evropa eru arbeidsleys og 202 milliónir í øllum heiminum, so ger tað ikki fakfeløgini sterkari, men veikari. Tað merkir hinvegin, at tann parturin av fakfelagsrørsluni, sum eftir er, má mobilisera uppáftur meira; og er tað tað, sum vit gera.

Talan er um mannarættindi

Tá ið ES- dómstólurin nú hevur skert rættin hjá feløgnum til stríðsstig og alt fleiri lond samtykkja minstulön við lóg, fella grundgevingarnar fyri at hava eina frælsa avtaluskipan eftir norðurlandskum leisti so ikki burtur. Kunnu norðurlond so ikki tað sama lóggeva um minstulönina?

– Nei, tað haldi eg ikki. Fakfelagsrætturin er ein universellur rættur. Øðrumegin hevur tú Mannarættindavirlýsingin hjá ST, sum staðfestir rættin at vera skipaður í felag. Hinumegin hevur tú dómarnar hjá ES-dómstólinum, sum eru í stríð við mannarættindini. Hettar er lögfrøði, sum fólk kunnu kajakast aftur og fram um leingi. Men grundleggjandi snýr málið seg um hvussu tú og eg, gjøgnum okkara fakfelag, kunnu vera við til at tryggja, at okkara fakligu rættindini, sum partur av alheims manna-rættindunum, verða vard.

– Og í hesum sambandi eru tvey í alt velja. Tú kanst velja at vera prinsipfastur og ideologiskur og tvíhalda um, at spurningar um lön og arbeiði er eitt mál fyri partarnar á arbeidsmarknaðinum eftir norðurlandskum leisti. Hetta er eitt ófrávikiligt prinsipp fyri okkum, sum arbeiða innan norðurlandsku fakfelagsrørsluna. Góðtaka vit hinvegin at

myndugleikarnir áseta minstumörk og treytir fyrri lönar- og arbeidskorum á realpolitiskum grundarlagi, so er hetta tað sama sum at kollðoma fakfelagsrösluna.

– Harvið koma vit inn á tann heilt grundleggjandi fólkaræðiliga spurningin: Hvat er tað, sum hevur gjørt lond sum Svøríki, Norra, Danmark og Føroyar til sterk fólkaræðilig lond? Hvør er orsøkin til at lond okkara verða tikin fram, sum fyrimyndir, tá ið nýggj lond royna at skipa seg? Tá Suðurafrika bleiv eitt frælst land í 1994, tá Bali loysti frá Indonesia í 1998 og tá Montenegro, sum seinasta frælsa landið í Evropa, skuldi hava sína fyrstu grundlóg í 2006, tá komu tey til Norðurlond at kanna hvussu vit høvdu skipað okkum. Norðurlond hava bæði havt vælferð og fólkaræði, og ein av orsøkunum til hettar er tað trípartasamstarv, sum hevur verið her millum arbeidstakarar, arbeidsgvevarar og myndugleikar.

Klassakenslan viknar

Kennir tú teg so sannfordan um at norðurlandska avtaluskipanin fer at hóra undan?

– Hon fer at hóra undan – í prinsippinum. Men realpolitisk fer hon at verða skipað eitt sindur øðrvísi.

– Um vit taka pápa mín, so var hann arbeidsmaður í jarnídnáðinum fyrri nógvum árum síðani. Hann var partur av norskarí idnaðargerð og onkursvegna umboðandi fyrri proletariatið eftir krígg-ið. Nú á døgum er ein arbeidari so mangt annað. Tað er ikki bara fiski-maðurin, men eisini lærarin, fólk í tænavinnuni og fólk, sum starvast á heilsuøkinum, sum í dag kunnu kalla seg arbeidrar.

– Eg rokni við at norðurlandska avtaluskipanin fer at yvirliva, men vænti, at hon verður tilpassað til nýggjar tíðir. Kenslan av at hoyra til eina ávísa sam-felagsstætt verður meira knýtt at hesum at hoyra til eitt fakfelag, tí tað verða alt fleiri fólk, sum ikki eru í nøkrum felag, tí tey duga ikki at siggja fyrimunirnar.

Norðurlandska skipanin fer at hóra undan, men hon fer at fáa avbjóðingar frá ymsum síðum, og hon fer at verða nútímansgjord á ymskum økjum.

Fastløst fakfeløg

Ein avbjóðing hjá nógvum fakfeløgum í Norðurlondum er at nógvir limir taka seg úr feløgnum. Tey duga ikki at siggja fyrimunirnar ella fara kanska uppí feløg, sum ikki hava samráðingarrætt og sum bjóða bíligari limaskap. Er hetta ein stórir trupulleiki?

– Sera stórir. Svøríki verður til dømis mett at hava heimsins sterkastu fakfelagsröslu. Orsøkin til at lond sum Svøríki og Danmark hava havt so sterka fakfelagsröslu er, at tey høvdu skipanir við A-kassum fyrri arbeidssleys, og at limaskapur í fakfelag var fortreyt fyrri at fáa arbeidssleysstuðul. Men hendan skipan er síðani broytt.

– Men tað er ikki øll forkláringin. Orsøkin er eisini at vit liva í einum globaliseraðum heimi, har fólk í vaksandi mun fáa sær útbúgving. Heimurin er broyttur. Tey individuelli krøvini og krøvini til felags áhugamálini siggja øðrvísi út í dag, enn tá eg var ungur. Talan er um eina mentanarliga kollvelt-ing. Eg ivist í um fakfelagsröslan tekur lut í hesi kollvelting, tí nógva staðni í Norðurlondum verður fakfelagsröslan uppfatað sum eitt gamlamannastýri („gubbevelde“, red). Eitt stýri við gomlum monnum, sum bara siga nei. Sovorðnum sum mæ, stórir og tjúkkur og sum bara sigur „nei og aftur nei“.

– Soleiðis var tað fyrr, og tað var ein sterkur dynamikkur bundin at fakfelags-mentanina og tað var bæði gott og ringt. Síðani kom ein tíð, har fakfelagsröslan onkursvegna var á eini ferð, har hugtøkini kring samfelagsstættirnar broyttust. Fakfelagsröslan var sjálv við til at lyfta tað siðbundnu arbeidastættina, so at fólk har fóru at útbúgva seg og finga fleiri móguleikar.

– Men óbeinleiðis er fakfelagsröslan samstundis komin at saga greinina eitt sindur av, sum hon sat á. Tí øðrumegin

hava vit verið øgiliga upptikin av at røkja áhugamálini hjá tí arbeidandi fólkinum, men samstundis hava vit verið upptikin av, at børn og ommu- og abbað børn okkara skuldu fá eina útbúgving og koma víðari. Tað er hetta mentanarliga umskiftið, sum eg haldi, at fakfelagsröslan ikki hevur tikið í nóg stórum álvara.

Hevur fakfelagsröslan ikki duga nóg væl at laga seg til nýggjar tíðir?

– Nei, tað hava vit ikki duga nóg væl.

Hvør er høvuðsorsøkin til tað?

– Ja, tað er ikki bert ein, men fleiri orsøkir. Tak bara mítt egna felag. Vit eru umleið 70.000 limir, men tað er ringt at fáa ung fólk at gerast limir. Tey flestu av okkum eru omanfyri 50. Tað eru fleiri, sum fara úr felagnum enn koma upp í, og soleiðis hevur gongdin verið í Norra yvirhøvu.

– Tað er ein ógvuliga stór avbjóðing at fáa boðskapin um felagið út, so at vit kunnu røkka nýggjum bólkum av arbeidstakarum. Men eg haldi, at tað er so sera týðningarmikið at júst teir ungu arbeidstakararnir skipa seg, tí arbeidsmarknaðurin nú á døgum er nógv meira óútrokniligur, enn hann var fyrr. Tað er lættari at blíva uppsagdur. Fyribils stórv eru vanligari nú á døgum og somuleiðis arbeida fleiri fólk niðursetta tíð. Hetta ger, at tað er truplari hjá fólki at seta fótur undir egið borð.

– Alt í alt ger hettar, at tað bæði politiskt og individuelt sæð, er ein nógv stórv tørvur at skipa seg í felag. Men eg haldi, at hetta eru fólk nokk ikki greið yvir.

Brúk fyrri fakfeløgnum

Fyri nøkrum árum síðani kunngjordi Jóannes Eidesgaard, lögmaður at stættarstríðið var avblást og nú hoyri eg teg siga at krøvini til fakfeløgini eru broytt. Men er tað framvegis tørvur á fakfeløgum?

– Jú, so avgjørt. Skal eg draga ein

FAKTA: Laval-málið

evropeiskan paralell, so haldi eg, at tað er eingin ivi um, at tørvurin á fakfeløgum hevur ongantið verið størri enn nú. Í 30-unum vóru lutfalsliga færri arbeidssleys enn tað eru í dag. Tað var ein tíð við nazismu, kommunismu og fasismu. Víðgongdum hugsjónum, sum endaðu við holocaust og 2. heimsbardaga. 30-ini høvdu onga sterka institutionella kraft, við tað, at teir yvirskipaðu stovnarnir manglaðu. Í dag hava vit fleiri altjóða yvirskipaðar stovnar og felagsskapir í Evropa. Stovnar, sum eru mentir gjøgnum eina sterka fakfelagsröslu. Fakfelagsröslan í 2014 er – hóast nakað viknað tey seinnu árin – ein aktørur, sum megnar at taka við teimum avbjóðingum, sum fara at koma av emotionellum ella sosialum slagi – í kjalavørrinum á figgjarkreppuni.

Hevur fakfelagsröslan stóran týðning fyrri fólkaræði?

– Heilt avgjørt. So avgjørt.

– Eg havi verið um allan heim og havi havt við fólkaræðiligar spurningar at gera. Hyggur tú at londunum, har fólkaræði hevur vunnið frama, so sæst, at har hevur fakfelagsröslan altíð havt stóran leiklut. Í Suðurafrika, í stríðnum móti apartheid, vóru kirkjan og fakfelagsröslan høvuðsorsøkin til, at Nelson Mandela varð latin leysur. Í Filipsoyggjum stóð fakfelagsröslan aftanfyrri, tá ið Cory Aquino kom til valdið. Og í Polen lögdu fakfelagsröslan og Solidaritetur fyrstu lunnarnar undir fólkaræðið og mannaættindini, sum bleiv byrjanin til endan á kalda kríggnum. So tað eru nógv dømi í heimssøguni um, at fakfeløgini hava ein leiklut, tá ið tað kemur til at byggja fólkaræði og skapa frið.

– Eisini í okkara öld eru fleiri dømi um, at fakfelagsröslan hevur prógvað

sín leiklut, tá ið umræður at loysa kreppur. Bæði í Sýria og í Tunesia er fakfelagsröslan farin inn sum aktørur at finna loysnir. Tað sama siggja vit í Egyptalandi.

– Eg sigið ikki, at tað altíð er so, men eg sigið, at fakfelagsröslan sum aktørur hevur ein heilt grundleggjandi leiklut í tí sivila samfelagnum, tá umræður at loysa kreppur og skapa frið. Tí hava fakfeløgini framvegis ein leiklut, eisini í okkara parti av heiminum, hóast konfliktirnar hjá okkum ikki eru so ógvusligar sum aðrastaðni.

Londini tú nevni, eru øll í eini uppbyggingartíð og hava ógvusligar sosialar trupulleikar. Spælir fakfelagsröslan eisini ein leiklut í heimsins rikastu londum við framkomnum fólkaræði, t.d. í Norra og Føroyum?

– Jú, og tað er bæði galdandi fyrri Føroyar, tykkara fakfelag og fakfelagið, sum eg sjálvur arbeidi fyrri. Um vit taka fakfelagsrösluna í Føroyum, Norra og Norðurlondum sum heild, so hevur hon verið ein ógvuliga sentralur leikari, tá talan er um at loysa trupulleikar og konfliktir. Soleiðis hevur tað verið tey seinastu 50-60 árin, og soleiðis fer tað eisini at vera tey næstu 50-60 árin.

– Tá ið kreppan valdaði í Norra í 80-unum, vóru tað feløgini, sum stovnaðu tað sonevnda „solidaritets-alternativið“. Feløgini sýndu ábyrgd í lønarsamráðingunum og hetta gjordi at prísvøkstururin minkaði. Kappingarførið batnaði og tað loysti upp fyrri trupulleikunum, sum vinnulívið stríddist við.

– Soleiðis hevur tað verið á so nógvum samfelagsøkjum. Fakfeløgini hava verið við í stríðnum fyrri miljø og klima og í stríðnum fyrri rættindum til kvinnurnar. Og eisini í arbeidinum fyrri einum fevnandi arbeidsmarknaði,

Málið snúði seg um lettisku byggifyritøkuna Laval, sum gjordi eitt arbeidi í Svøríki. Svensk fakfeløg blokeraðu virksemd fyrri at fáa fyrítøkuna at gera sáttmála og forða fyrri sosialari dumping. Málið endaði fyrri ES-dómstólinum í Luksemborg, sum feldi dóm í 2007.

Dómurin staðfesti, at blokadan var í stríð við ES-lóggávu, við tað at hetta var ein avmarking í rættinum at flyta tænavur frítt um ES-mörk og at tað stóð ikki so nógv uppá spæl, at stríðsstiginu kundu rættvísgerast.

Bæði í Danmark, men serliga í Svøríki, er nationala lóggávan síðani laga til ES-dómin, sum fakfelagsröslan metti sum eitt stórt afturstig, tí dómurin avmarkaði stríðsrættin hjá feløgnum.

Tískil kom tað sum ein lætti fyrri fakfelagsrösluna í Evropa og Norðurlondum, tá Evroparáðið í fjør staðfesti, at Laval er í stríð við Sosiala Sáttmálan hjá Evroparáðnum.

Sosiala nevndin hjá Evroparáðnum, sum varar av mannaættinda-sáttmálanum, sigur, at londini skulu fylgja Sosiala Sáttmálanum og ikki ES-dómstólinum.

har pláss skal vera fyrri øllum, hevur fakfelagsröslan í Norðurlondum verið ein aktørur.

– So bæði í arbeidinum at útbyggja vælferðarsamfelagið, at tryggja fólkaræðið og at skapa frið og loysa kreppur hevur fakfelagsröslan samanumtikið verið ófær

– heldur gera OKKURT enn þúrt EINKI,

men það má gerast við eini kós, ið miðar útaftur í arbeiði – tí allar kanningar vísa, at tess longri tú ert arbeiðsleysur, tess verri er aftur at gerast partur av arbeiðsmarknaðinum.

–Vit tosa nú við hvørt einstakt av okkara viðskiftafólki, soleiðis at vit kenna teirra førleikar og ynski. Vit verða tí best møguliga for fyrri at veita hjálp til teirra at koma aftur á arbeiðsmarknaðin, sigur Hogni í Stórustovu

Orð og mynd: Tórfinn Smith

–Tað fyrsta sum hendir, tá tú gerst arbeiðsleysur, og kenslan av at hava frí er av, er at tú kennir á tær sosiala avbyrging. Tú gerst mótfallin, hevur ikki hug til nakað sum helst. Eingin spyr eftir tær. Til avlops í samfelagnum, kanska var tað mín egna skyld, hugsar tú. Har fara nógvir tankar gjøgnum høvdið, sum allir kunnu peika móti vónloysi. Tí siga vit: Vit vilja hava at tú skal velja okkurt. Tú má seta kósina og vit hjálpa í ein ávísan mun. Gerst tú einki nú, verður enn verri tá ein tíð er liðin. Tað staðfestir ein kanning ALS hevur gjørt millum síni viðskiftafólk.

Tað sigur Hogni í Stórustovu, deildarleiðari á Tænastudeildini á ALS. Hann sigur, at sjálvandi hevði verið ynskilig at fólk fingi eitt veruligt lønt starv aftur ongantíð ov skjótt, men tað ber ikki altíð til.

–Vit hava ymisk tilboð til viðskiftafólk okkara, men at noyða fólk at taka av

onkrum ávísam tilboði, er til lítila nyttu, um fólk ikki sjálvi vilja tað. Hinvegin leggja vit sera stóran dent á at eggja fólki til at taka av og velja onkra førleikamanning, tí einki er so ringt, sum einki at gera, tí langtíðararbeiðsloysi bítur seg fast, sigur Hogni í Stórustovu, sum greiðir frá teimum grundleggjandi reglunum, sum ALS virkar eftir.

–Mótvegis arbeiðsloysisskipanum í flest øðrum londum, hevur hin feroyska ikki so nógv fastlagdar reglur um hvussu aktivering skal fara fram, men vit hava tað sum neyðugt er. Fyrimunurin hjá okkum er, at vit kunnu laga okkara arbeiði at fáa fólk aftur í arbeiði, júst eftir hvat tænr hinum einstaka best í mun til at eydnast at fáa arbeiði aftur. Eisini má ein skipan ikki taka ábyrgdina frá fólki. Samstarv millum ALS og tann einstaka og arbeiðsgevarar er lykilin. Tí er tað fyrsta vit spyrja fólk um, hvørjar førleikar og hvørji ynski tey hava, tí hvør veit betur enn hin einstaki at svara hesum spurningum, sigur Hogni og leggur afturat, at júst hetta, at fólk sjálvi veruliga hava hug til at átaka sær eina ávísa uppgávu, hevur ikki bert týdning fyrri tann einstaka, men ikki minni fyrri tann arbeiðsgevara, sum skal taka ímóti hugaðum fólki.

Hogni í Stórustovu leggur dent á, at tey skeið og tær verkætlanir, sum ALS hevur at bjóða, snúgva seg um førleikamanning eins og persónliga menning, soleiðis at fólk eru best møguliga fyrri at bera ábyrgdina av at eydnast við at fáa arbeiði aftur.

Førleikamanning og ólont arbeiði sum grundarlag fyrri arbeiðsvenjing.

Nøkur av hesum tilboðum eru verkætlanirnar við at savna og hagraiða

ull, dyrka og selja epli og ikki minst Vakstrarhúsið, ið er ímyndin av at skapa verulig arbeiðstilboð, sum eru førleikamennandi og samfelagsgagnlig. Í hesum føri hevur ALS havt nøkur av sínum viðskiftafólki til arbeiðis m.a. í vakstrarhúsinum í Sandavági og á skótadepilinum á Selatrað. Her hava fólk havt møguleika at arbeiða og harvið nema sær nýggjan kunnleika og menna sín arbeiðsførleika. Figgjarliga fáa tey einans sín arbeiðsloysisstuðul, men tey koma út millum aðrar starvsfelagar og fáa ein skipaðan dag, samstundis sum tey eru við í einum samfelagsgagnligum arbeiði til gagns fyrri mong. Kanska verða eisini spírar lagdir til nýggjar vinnur?

Onnur skipan er ólont starvsvenjing, har fólk fáa møguleika at royna seg á einum arbeiðsplássi í 14 dagar, har tey sjálvi „hava sparka hurðina inn“ og bjóða seg fram, meðan tey framvegis fáa vanligan arbeiðsloysisstuðul. Fólk fáa víst hvat tey duga, sýna áræði og mót og trúgva uppá seg sjálfvan, og tað eru dømi um, at henda tíðin hevur verið medvirkandi til at tey seinri hava fingið eitt varandi arbeiði.

Væleydnað dømi um ólont arbeiðstilboð, sum undanfari til varandi starv, er verkætlanin, sum ALS hevði við Smyril Line í fjør. Fólk fingi møguleika at velja og fyrireika seg til at arbeiða umborð á Norrønu í nakrar dagar. Og so mikið væl hevur gingist hjá fleiri teirra, at tey fingi møguleika at halda fram í vanligum starvi umborð á flaggskipi okkara fyrri alt summarið. Hesa verkætlan fara tey at royna aftur í ár.

Starvsvenjing

Eftir hesi skipan kunnu arbeiðstøk sjálvi royna at fáa starv hjá arbeiðsgevara í upp til fimm mánaðir. Hann ella hon,

sum fær eitt tilíkt starv, fær vanliga sáttmálaløn frá arbeiðsgevaranum, sum fær endurrindað eina upphædd, sum svarar til arbeiðsloysisstuðulin hjá viðkomandi, tó í mesta lagi 80 % av lønini. Hogni fegnast um góða úrslitið tey hava havt av hesum møguleikanum, tí heili 92 prosent av teimum, sum soleiðis eru komin í starvsvenjing, eru ongantíð komin inn aftur í ALS-skipanina. Um skipanin skal góðskrivast fyrri hetta góða úrslit er sjálvandi ikki at siga, men Hogni sigur, at tað vísir hvussu stóran týdning tað hevur at tann einstaki sleppur at vísa síni evni og førleikar í einum veruligum starvi, tí tað er tað sum gevur best úrslit.

Starvstilboð

Hogni sigur tað vera av alstórum týdningi, at tey hava eitt gott samstarv við arbeiðsgevararnar, og at hesir eru vitandi um tey tilboð, ALS hevur at bjóða, og eisini kunnu koma við boðum um hvat vinnan spyr eftir av førleikum. Til tess fara tey meir miðvíst at seta seg í samband við allar arbeiðsgevarar at greiða frá teimum ymisku skipanunum, tí tess betri samband tey hava við arbeiðsmarknaðin, tess lættari er at fáa í lag samband millum tann sum leitar eftir arbeiði og arbeiðsgevaran. Í síni skráseting av viðskiftafólki hevur ALS allar upplýsingar um hvørjar førleikar og hvørji ynski fólk hava til eitt komandi arbeiði, og tí kann arbeiðsloysisskipanin eisini hjálpa til at arbeiðsgevarin fær júst tað fólk, sum hann hevur tørv á.

Forðingar av heilsuávum – ber til at broyta?

Tíggjundahvørt viðskiftafólk hjá ALS hevur eina læknávátta, sum boðar frá onkrari heilsuligari avmarking. Kann vera vánaligur ryggur av tungum arbeiði, ovurviðkvæmi ella okkurt annað. Hetta skapar ávísar avmarkingar fyrri at átaka sær arbeiði, og tí er ein ætlan at skipa fyrri miðvísari kanning og venjing fyrri at geva fólki, har møguleiki er fyrri menning, heilsuót, soleiðis at tey aftur fáa fleiri møguleikar fyrri at koma aftur í arbeiði.

Vikarskipan

Fólk, sum eru skrásett í skipanina hjá ALS, hava eisini møguleika til at vera við í eini vikarskipan. Henda skipan virkar á tann hátt, at um arbeiðsgevara bráðfeingis manglar starvsfólk, tí t.d. okkurt starvsfólk hevur fingið forfall og kann ikki mæta til arbeiðis, kann arbeiðsgevarin boða ALS frá, sum síðani letur boðini víðari til onkran í skipanini, sum hevur starvsroyndir á júst tí økinum. Eisini í hesum føri eru fleiri dømi um at fólk, sum fyrst hava fingið møguleika at royna seg á einum arbeiðsplássi, hava fingið varandi starv.

Samfelagsins ábyrgd at rúma, skilja og kveikja

ALS er nú farið undir at varpa ljós á arbeiðsloysi, ávirkan á fólk og fatanir, veruleikar og møguleikar í hesum sambandi: Hvat ber tað í sær at vera arbeiðsleysur? Hogni í Stórustovu sigur, at øll, sum í løtuni hava arbeiði, eru í vanda fyrri at missa sítt arbeiði og hvat inniber tað. Tí er nýggjasta tiltakið hjá arbeiðsloysisskipanini bæði fyrri tey arbeiðsleysu og øll onnur við. Tiltakið eitur: „Meðan vit bíða eftir arbeiði“, og er skipað sum kvöldseta, sum fer fram í februar og mars. Eitt átak sum vónandi flytur vanahugsan.

–Vit vilja við hesum varpa ljós á tað samfelagsligu avbjóðingina, sum tað er at gerast arbeiðsleysur. Hetta at 1000 fólk ikki sleppa at brúka sínar førleikar, sum annars kundi komið bæði teimum sjálvum og øllum samfelagnum til góðar. Her liggja milliúnir av óbrúktum arbeiðstímum og túsund fólk, sum ikki sleppa at avrika í mun til síni evni og hug, sigur Hogni, sum vísir á, at allastaðni í samfelagnum liggja arbeiðsuppgávur sum, vórðu tær gjørdar, høvdu ríkað lokalsamfelagið. Hann vísir á dømi við skótadepilinum, har arbeiðstøk hava bygt nakað upp til frama fyrri ferðavinnuna. Onnur verkætlan hevur júst verið at gera eitt spælipláss við Skúlan á Trøðni. Í tí sambandi skipaðu tey fyrri einum stuttum skeiði at handfara timbur. Praktiski parturin av verkætlanini var at gera spælipláss við til næmingarnar har,

og luttakararnir lærdu at skapa nakað sum verulig meining var í, og harvið fáa kensluna av at gera mun í samfelagnum. Hogni vísir á, at tilíkt arbeiði verða ikki gjørd. Hvørki í ringum ella góðum tíðum, men tað sigur ikki tað sama sum at tað ikki er brúkt fyrri tí. Og tað er ein óførur pallur til arbeiðsvenjing, meðan bíða verður at koma aftur í arbeiði.

Fólk, sum eru arbeiðsleys eru einstaklingar – ikki ein hópur

Hjá ALS koma støðugt nýggjar verkætlanir á borðið. Hogni í Stórustovu sigur, at fleiri av átökunum hava havt nakað við mold at gera. Vakstrarhúsarbeiði, epli, jarðber o.a.t. men nú fara tey eisini at royna seg á øðrum økjum, – helst onkrum sum hevur við tøkni at gera. Tað mugu skapast tilboð øll 360 stigini á veg út aftur í arbeiði, so øll kunnu velja eina kós í mun til evni og førleikar. Spurdur um tað eru serligir bólkar, sum ALS varpar ljós á, sigur Hogni, at arbeiðsloysi millum ung er ikki størsti trupulleikin, sum eitt nú í grannalondum okkara, tó at tað ikki skal undirmetast. Verri er statt millum tey meira tilkomnu, sum gerast arbeiðsleys, og tí verður meira ljós varpað á eldri aldursbólkin. Hesi hava drúgvur lívs- og starvsroyndir, sum bara fara fyrri ongum, og tað er stórt spell.

Umframt hetta fara tey eisini undir onkra verkætlan fyrri tey, sum Hogni kallar teir nýggju feroyingarnar. Útlendingar sum koma higar. Mong teirra hava týdningarmiklar førleikar, sum kundu komið okkum til góða á mongum økjum, men málið er ein forðing, so har er avgjørt nakað at fara til verka við, sigur hann.

–Vit hava mangan lyndi til at seta øll arbeiðsleys í ein og sama bás. Tað einasta sum hesi hava til felags er, at tey eru arbeiðsleys. Annars eru tey øll einstøk fólk, hvør við sínum ynskjum, evnum, førleikum, dreymum og persónleika, og skulu tey tí eisini virðast og farast við sum einstaklingar. Og tað er júst grundleggjandi hugburðurin hjá okkum í ALS, sigur Hogni í Stórustovu, deildarleiðari á Tænastudeildini hjá ALS.

Ólavur Jøkladal virkar í dag sum kunningarleiðari og er við til at skipa fyri ymiskum átøkum hjá Fólkaheilsuráðnum m.a. í sambandi við royking, rúsevni og rúsdrekka.

Úr starvsvenjing í fast starv

Ólavur Jøkladal letur væl at teimum tilboðum, sum ALS hevði at bjóða honum, og sum hjálpti honum í fast starv.

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Hóast tú er komin nakað upp á árinu og gerst arbeiðsleysur, er kortini vón fyri framman. Tað ásannar 61 ára gamli Ólavur Jøkladal, sum eisini fegnast um henda veruleika. Ólavur er føddur og uppvaksin í Klaksvík. Flutti úr heimbynum 17 ára gamal, til Havnar, har hann nam sær handils- og merkonom útbúgving. Síðani gekk leiðin til Danmarkar, har hann á lærda háskúlanum í Keyptmannahavn tók prógv í tónleikavísund. Kom heimaftur í 1984 og virkaði í økur ár sum m.a. tónleikalærari á Læraraskúlanum. Umframt at hava tónleikin sum høvuðslærugrein, nam hann sær hesa tíðina eisini føroyskt sum hjálærugrein.

Eftir hetta fór hann fór hann, saman við familjunu, í hjálpararbeiði á Filipinunum, har tey vóru í trý ár.

–Vit komu heim aftur í 2005, men trupult var at fáa fast arbeiði. Gekk arbeiðsleysur í einar sjev mánaðir, og av tí at eg ikki hevði havt nakað lønandi arbeiði í Føroyum, bar ikki til at koma upp í ALS-skipanina. Eg átók

mær ymisk fyrifallandi arbeiði. Rættliga ymiskar arbeiðsuppgávur, má eg siga, tí eg hevði hug at royna eitt sindur av hvørjum, greiðir Ólavur frá, sum fyri trimum árum síðani kom upp í arbeiðsloysisskipanina, sum hann eisini letur sera væl at.

–Hesi árinu hevði eg av og á, tá einki arbeiði var, verið í ALS-skipanini, og fyri trimum árum síðani fekk eg móguleika til at luttaka á einum skeiði sum m.a. snúði seg um at miðla ein boðskap. Eitt sera gevandi skeið eins og onnur skeið, eg seinri luttók á, og sum eisini, eitt sindur seinri, vóru mikil hjálpt til aftur at koma á veruliga arbeiðsmarknaðin, sigur Ólavur, sum nú starvast hjá Fólkaheilsuráðnum.

–Eg vildi framvegis fegin fáa eitt starv og ein dagin eydnaðist tað. Tað hendi eftir, at eitt av starvsfólkunum hjá ALS hevði luttikið í eini fólkaheilsukanning, og har spurt Pál Weihe, um hann ikki kundi hugsað sær at tikið onkran í starvsvenjing. Jú tað vildi hann, og eg fekk móguleikan. Starvið ber í sær m.a. nakað av skrivligum arbeiði

og harafturat at miðla boðskapir frá Fólkaheilsuráðnum í sambandi við ráðsins endamál og virki. Í skipanini við starvsvenjing kanst tú vera í fimm mánaðir. Tú fær vanliga sáttmálaløn, og arbeiðsgevarin fær afturgoldið tað, hin arbeiðsleysi annars hevði fingið frá ALS, sigur Ólavur, sum var fegin um at koma í eitt starv, sum hann tó vónaði fór at gerast varandi. Og hesum eru nú útlit fyri. Nú er Ólavur í einum áramáls settum starvi, men hóast tað heldur hann seg sita eins tryggur og onnur, tí einki starv er tryggari enn uppsagnartíðin er long, sum hann málber seg.

–Í mínum føri er talan um eina sólskinssøgu, sum eg fegin vil siga øðrum sum eru í teirra stöðu, eg sjálvur var í. Tað ræður um at halda seg til og taka av teimum tilboðum, sum ALS hevur at bjóða. Eins og tað hjálpti mær, kann tað eisini hjálpa øðrum,– eisini um fólk eru komin nakað upp í árinu, sigur Ólavur.

Takið av ALS-tilboðum!

–Eisini um hesi ikki í fyrstu atløgu tykjast at føra til eitt varandi starv, eru ráðini hjá Kirstin Christiansen, sum hevur góðar royndir í so máta.

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Eftir lokna útbúgving í 1989 í táverandi Føroya Sparikassa og nøkrum árum í Danmark, kom Kirstin heim aftur í sítt gamla starv í Sparikassanum í 1996. Har virkaði hon til á sumri 2011, tá skerjingar á stovninum kostaði henni, eins og so mongum øðrum, starvið. Kirstin hevði verið so mikið leingi í starvinum, at hon fekk fráfaringsløn í nakrar mánaðir, og átók sær eisini ymisk fyrifallandi arbeiði til hon á vári í fyrrárið vendi sær til ALS.

–Eg var ikki meira enn komin í ALS-skipanina, tá tey lýstu við einum arbeiðs-tilboði í vakstrarhúsinum í Sandavági. Hetta tóktist mær spennandi, hóast eg fekk eins nógv frá ALS, um eg bert sat heima. Eg hevði arbeiðt á skrivstovu í mong ár, hví so ikki royna okkurt heilt annað? Vit vóru eini 12 fólk – rættliga ymisk í allar mátar og í øllum aldri, men væl gekk. Arbeiðið dámdi mær sera væl, tí eg havi altíð havt áhuga fyri onkrum kreativum. Sera spennandi triggir mánaðir vit fingur har, og eg lærði almikið um tað, sum vit har tókust við,– og so at vera við til at byggja nakað upp og hava kensluna av eg tú ger mun, sigur Kirstin.

Tá tíðin í vakstrarhúsinum var av, stóð Kirstini eitt tvey daga skeið í boði. Eitt seið tey nevndu „Personal navigater“, sum Jan Willemoes helt fyri ALS.

–Nú hevði eg ikki havt eitt vanligt fast starv í meira enn eitt ár, so eg vildi royna alt, sum eg kundi koma til. Hetta skeiðið var eisini eitt sera gott val, sum birti upp undir persónliga menning, – at royna at gera sær sjálvum greitt, hvat ein sjálvur vildi, og tað setti eisini ymiskt í gongd í mínum høvdi. Kanska skuldi eg byrja sum sjálvstøðug við onkrum.

48 ára gamla Kirstin Christiansen úr Havn hevur góðar royndir av teimum tilboðum hjá ALS, sum hon hevur tikið av, og sum hava havt sín stóra leiklut í, at hon nú aftur er virkin á arbeiðsmarknaðinum.

Kanska urtagarðsarbeiði, sum tíðin í Sandavági veruliga vakti ans fyri í mær. Men tá eg hugsaði nærri um stöðuna, eg var í – einsamallur forsyrgjari við húsaskuld – so var neyðugt at leita mær eftir onkrum tryggari, so móguleiki var kanska aftur at leita til onkra skrivstovu, tí útbúgvingina hevði eg.

Tað var tó heldur torført at fáa eitt hóskandi starv tá. Fáar vóru starvslýsingarnar og umsøkjarnir nógvir, ikki minst bankafólk, greiðir Kirstin frá, sum var so mikið heppin at koma á enn eitt skeið. Hesaferð eitt fyri íverksetarar, sum ALS hevði fingið Rana Nolsøe at hava. Sera spennandi og gevandi, tí enn hevði eg ikki mist vónina um at finna uppá okkurt sjálvstøðugt.

–Eg bleiv tó ikki meira sjálvstøðug enn so, at eg fór at binda m.a. fyri Guðrun & Guðrun. Men harafturat gjørdist eg alt meira virkin úteftir. Yngri sonur mín hevur autismu, og eg gjørdist nevndarlimur í felagnum. Var við til nógvar fundir og í arbeiðsbólkum. Hugsaði mangan aftur á boðskapin í teimum skeiðum, eg hevði verið á,– at finna loysnir heldur enn at síggja forðingar. Jú hugsunarhátturin var broyttur, er Kirstin sannførd um.

Fyri ári síðani kom Kirstin at hugsa um vikarskipanina hjá ALS, sum hon síðani meldaði seg til. Og tað vísti seg eisini at vera eitt sera gott hugskot.

–Í vikarskipanini verður tú skrásett við eitt nú útbúgving og arbeiðsroyndum, og er onkur arbeiðsgevari, sum leitar eftir fólki við hesum førleikum, fært tú boð. Og tað fekk eg rættliga skjótt. Frá ALS fekk eg at vita, at á apotekinum í Havn sóknaðist tey eftir einum avloysara, og eg varð biðin um at venda mær til teirra. Eg so gjørdi. Hetta arbeiði var at koyra heilivág til viðskiftafólk og –stovnar; og leyst og liðugt var. Eg varð góðtikin. Apotekið er eitt stórt arbeiðspláss, og harafturat eru eisini mong komandi og farandi, serliga lesandi, sum eru har eina tíð. Eg varð sera væl móttikin. Øll starvsfólkini høvdu frammanundan fingið at vita, at har kom ein nýggjur starvsfelagi, so eg kendi meg avbera væl frá fyrsta degi. Eg var har fyrst ein mánað, men varð so biðin aftur eitt sindur seinri at avloysa í summerfrítíðini, sigur Kirstin, sum roknað við og vónar, at hetta kann gerast eitt varandi starv.

Góðu ráðini, sum Kirstin fegin vil geva øðrum, sum eru í somu stöðu sum hon var, eru at taka av tilboðum, sum ALS bjóðar. Eisini um tilboðið í fyrstu atløgu ikki beinleiðis tykist at hava eitt varandi starv við sær. Ikki minst tey skeiðini, sum miða eftir persónligari menning. Hesi skeið hava hjálpt henni, og hjálpa eisini øðrum, sigur Kirstin seg ikki ivast í.

Ymiskar treytir fyri almenn starvsfólk:

Flestu kommunur hava lægri fráfaringsaldur enn landið

Landið vil hava fólk at arbeiða, til tey eru 70 ár ella longur. Nakrar kommunur fylgja landinum og siga fólki úr starvi, tá tey fylla 70. Men flestu kommunur senda fólk til hús longu, tá tey eru 67, og onkrar kommunur hava als ongan fráfaringsaldur.

Orð: Dagmar Joensen-Næs, journalistur

Stórur munur er á, hvørjar treytir almenn starvsfólk hava fyri, hvussu leingi tey kunnu vera í starvi. Starvsfólk í landsfýrisitingini og á landsstovnum verða í fyrsta lagi uppsøgd, tá tey fylla 70 ár. Starvsfólk í Tórshavnar kommunu og í Vága kommunu sleppa eisini at arbeiða, til tey verða 70 og onkuntíð longri. Men í Tvøroyrar kommunu og í fleiri av hinum størri kommununum verða fólk send til hús í somu løtu, tey fylla 67 ár.

Í 2007 setti Fíggjarmálaráðið fráfaringsaldurinn hjá almennum starvsfólki upp úr 67 til 70 ár. Tað varð gjørt í einum rundskrivi, ið var bindandi fyri allar stovnar undir landinum.

Fyri einum ári síðani kunngjórði Fíggjarmálaráðið í einum nýggjum rundskrivi, at fráfaringsaldurinn hjá almennum starvsfólki framvegis er 70 ár, men at almennir arbeiðsgevarar nú eisini kunnu velja at leingja setanina hjá starvsfólkum, ið eru fyllt 70 ár, í eitt avmarkað tíðarskeið. Hetta kunnu teir gera so ofta, teir vilja, og tískil er einki mark longur fyri, hvussu leingi starvsfólk hjá landinum kunnu vera í starvi.

Nakrar kommunur hava gjørt sum landið og sett fráfaringsaldurinn til 70 ár, og onkrastaðni hava starvsfólk hjá kommunum eisini møguleika at halda fram at arbeiða, eftir at tey eru

fyllt 70. Men tær flestu kommunurnar halda fast við, at fráfaringsaldurinn skal vera 67 ár. Í fleiri kommunum kunnu starvsfólk tó søkja um at halda fram at arbeiða eftir at verða fyllt 67.

SEV, ið er ein millumkommunalur felagsskapur, valdi fyri skjótt tveimum árum síðani at fara øvugtan veg enn landið. SEV hevði sett fráfaringsaldurinn til 70 ár, men tá felagsskapurin skuldi spara og vildi siga fólki úr starvi, varð fráfaringsaldurinn settur niður aftur til 67 ár.

Flestu kommunur hava reglur

Tær flestu størri kommunurnar í landinum hava samtykt reglur fyri,

hvussu høgur fráfaringsaldurinn skal vera, og um tað skal bera til at gera undantøk.

Í Tórshavnar kommunu, ið er nógv størsta kommunan í landinum og hevur umleið 1400 fólk í starvi, hevur býráðið samtykt, at fráfaringsaldurinn skal vera 70 ár. Fólk í leiðandi störvum skulu tó víkja fyri yngri kreftum, tá tey fylla 67 ár, og verða í staðin flutt í annað starv í kommununi. Í serligum føri kunnu fólk eisini fáa loyvi at halda fram at starvast hjá kommununi, eftir at tey eru fyllt 70.

Í næststørstu kommununi, Klaksvík, sleppa fólk ikki at arbeiða so leingi sum í Tórshavnar kommunu. Í Klaksvík hevur býráðið

gjørt av, at starvsfólk skulu gevast at arbeiða, tá tey fylla 67 ár, men tey kunnu søkja um at halda fram, og heldur kommunan seg hava pláss fyri teimum, fáa tey loyvi at arbeiða, til tey verða 70.

Í Tvøroyrar kommunu er hinvegin knívskorið. Har er fráfaringsaldurinn 67 ár, og eingin sleppur at halda fram longur enn tað.

Av teimum fimtan størstu kommununum í landinum hava tíggju valt 67 ár sum fráfaringsaldur. Seks av teimum tíggju, ið hava 67 ár sum fráfaringsaldur, geva møguleika fyri fráviki, so fólk kunnu søkja um at sleppa at arbeiða longri.

Bert Tórshavnar kommuna og Vága kommuna hava formliga ásett 70 ár sum fráfaringsaldur. Í Vága kommunu ber eins og í Tórshavnar kommunu til at søkja um at sleppa at arbeiða eisini eftir at vera fyllt 70.

Av teimum fimtan størstu kommununum eru seks kommunur, ið ongan fastan fráfaringsaldur hava. Tvær teirra hava ætlanir um at fáa eina fasta skipan, meðan hinar fýra ikki halda seg hava tørv á leiðreglum á økinum.

Fráfaringaraldur á almennum arbeiðsplássum

Arbeiðsgevari	Fráfaringaraldur	Møguleiki fyri leingjan	Leiðreglur
Landsstovnar	70 ár	Ja	Rundskriv
SEV	67 ár	Í serligum føri	Stýrissamtykt
Tórshavnar kommuna	70 ár	Í serligum føri	Býráðssamtykt
Klaksvíkar kommuna	67 ár	Ja	Býráðssamtykt
Runavíkar kommuna	67 ár (árið út)	Í heilt serligum føri	Býráðssamtykt
Eysturkommuna	67 ár	Í serligum føri	Býráðssamtykt
Vága kommuna:	70 ár	Í serligum føri	Fyrirreika býráðssamtykt
Tvøroyrar kommuna	67 ár	Nei	Býráðssamtykt
Fuglafjarðar kommuna	67 ár	Ja	Býráðssamtykt
Vágs kommuna	67 ár	Nei	Býráðssamtykt
Nes kommuna:	67 ár	-	Eingin samtykt
Sunda kommuna	Eingin	-	Eingin samtykt
Vestmanna kommuna	67 ár	Ja	Eingin samtykt
Sørvágs kommuna	Eingin	-	Eingin samtykt
Sjóvar Kommuna	67 ár	Ja	Kommunustýrissamtykt
Hvalbiar Kommuna	Millum 67 og 70 ár	-	Eingin samtykt
Eiðis Kommuna	Eingin	-	Eingin samtykt

Óluva Joensen, 67 ár og pensjónistur

Eg hevði heldur vilja valt sjálv

Óluva Joensen fylti 67 ár í november í fjør og gavst í starvinum sum roknskaparfólk hjá Tvøroyrar kommunu 1. desember. Hon trívist væl í nýggju tilveruni sum pensjónistur og leingist ikki aftur til arbeiðis, men hon hevði heldur sjálv vilja valt, nær hon skuldi gevast at arbeiða.

Í Tvøroyrar Kommunu er fráfaringaraldurin 67 ár, og Óluva Joensen hevði tí leingi vitað, at hon skuldi gevast í arbeiði sínum sum roknskaparfólk hjá kommununi, tá hon fylti 67 ár í november. Longu seks mánaðir frammanundan segði hon seg sjálv úr starvi.

– Tað lá líkasum í luftini, at tað skuldi eg gera. Annars hevði eg verið uppsøgd, og so kundi eg eins væl gera tað sjálv, sigur hon.

Óluva visti, at starvsfólk hjá landinum ikki fara frá fyri aldur, fyrrenn tey eru 70 ár. Hon spurdi seg fyrri og fekk at vita, at hetta ikki var galdandi fyri kommunurnar.

– Eg haldi, at starvsfólk hjá kommununum átta at havt sama møguleika. Eg hevði ikki sjálv tikið av, tí eg haldi meg hava arbeiðt nóg nóg, men eg hevði vilja havt valið, sigur hon.

Stórtrívist sum pensjónistur

Óluva er útbúgvinn merkonomur í roknskap og hevur arbeiðt í fyrisingini hjá Tvøroyrar kommunu í 20 ár. Tilsamans hevur hann arbeiðt í meira enn 50 ár á skrivstovum á Tvøroyri, í Havn og eisini niðri í Danmark.

– Mær hevur dámt væl at arbeiða, men eg vil eisini hava tíð til annað, meðan eg enn havi tað gott. Og eg má siga, at eg stórtrívist sum pensjónistur. Eg eri nóg úti og gangi til ymiskt frítíðartriv, og eg undirvísi eisini á kvøldskúlanum í skaftaveving, sigur hon.

Óluva gongur hvønn dag framvið

Mýnd: Tórfinn Smith

gamla arbeiðsplássi sínum, men henni leingist onga løtu eftir at sleppa aftur til arbeiðis.

– Tað er virkliga deiligt at kunna gera, sum eg vil. Eingin blandar seg uppí nakað, og eg havi ríkiligt av tíð til børn og ommubørn, sigur hon.

Óluva klárar seg við fólkapensjón og eftirlønaráttgjaldir, ið hon fekk, tá hon gavst at arbeiða. Hon byrjaði ikki av álvara at spara upp til eftirløn fyrrenn í 2000, tá Tvøroyrar kommuna fekk sáttmála við Starvsmannafelagið. Teir pengarnar, hon náddi at spara upp, fekk hon útgoldnar í einum, tá hon gavst at arbeiða 1. desember.

– Eg kundi valt at fingið eftirlønina leypandi. Tað loysti seg betur at fáa alt útgoldið, men nú má eg sjálvandi ansa eftir, hvussu eg brúki pengarnar, sigur hon.

Hon og maðurin loyvdu sær tó at fara á eina cruise-ferð í Miðalhavinum, tá hon gavst at arbeiða.

– Eg vil njóta lívið, meðan eg kann. Tað loysir seg ikki at útseta nakað, sum man hevur ætlað sær, tí eingin veit, hvussu leingi man orkar. Og nú hava vit upplivað nakað, sum vit kunnu tosa um í fleiri ár, sigur hon.

Petur Rouch, 68 ár og samskipari í Almanamálaráðnum

Vil hava tíð til annað enn **arbeiðið eisini**

Petur Rouch verður 69 ár í august, men hann hevur ongur ætlanir um at gevast at arbeiða. Hann trívist í sínum arbeiði sum KT-samskipari í Almanamálaráðnum og megnar til fulnar tær arbeiðsuppgávur, hann hevur.

Mýnd: Dagmar Joensen-Næs

– Eg havi eitt lætt og dámligt arbeiði, sum eg yvirkomið og klári. Eg havi tann fyrimunin, at eg sjálvur kann velja, hvat eg vil gera, og tað er ikki neyðugt hjá mær at seta meg inn í ta nýggjastu tøkna innan snildfonir og líknandi, sigur hann.

Fáur hevur so drúgvar royndir við telduskipanum í Føroyum, sum Petur Rouch. Tey flestu av sínum umleið hálvthundrað arbeiðsárum hevur hann arbeiðt við telduskipanum í almennu fyrisingini, og hann hevur eisini eitt skifti havt egna KT-fyrirøki saman við øðrum.

– Eg byrjaði at arbeiða við telduskipanum í 1967. Tá vóru tvær teldur

í Føroyum, og aðra átti eg. Síðani havi eg fylgt menningini frá holkortum til breiðband. Útbúgving var eingin, tá eg byrjaði, og eg havi ikki havt fyrir neyðini at taka nakra útbúgving síðani, tí eg havi havt ta servitan, eg havi havt tørv á í mínum arbeiði, sigur hann.

Tíð til tónleik

Petur Rouch hevur tó eisini fingist við annað enn telduskipanir. Hann hevur stóran áhuga fyrir tónleiki og hevur í fleiri ár havt tónleikasendingar í Útvarpinum.

Fyri einum ári síðani bað hann um at verða settur niður í arbeiðstíð, tí hann vildi hava meira tíð til annað enn

arbeiði. Hann arbeiðir nú fyra dagar um vikuna í Almanamálaráðnum og hevur ein fastan dag um vikuna, sum hann brúkar til tónleikin.

– Útvarpssendingarnar hava mest verið eitt frítíðarítriv, sum hevur givið tilveruni meira lit. Men nú eri eg farin at brúka meira tíð uppá sendingarnar, og tað dámar mær sera væl, sigur hann.

Petur Rouch heldur tað vera frálíkt, at starvsfólk hjá tí almenna kunnu arbeiða, til tey eru 70 ár ella longri. Men tað hevur eisini stóran týðning, at eldri starvsfólk fáa møguleika at fara niður í tíð.

– Eg vil hava tíð at njóta lívið eitt sindur meira. Eg havi einki ímóti at

arbeiða, men tá tú hevur arbeiðt við tí sama í nógv ár, so hevur tú tørv á øðrum innihaldi í tilveruni eisini, sigur hann.

Hann dylur ikki fyrir, at tað eisini hevur stóran figgjargilgan týðning fyrir seg at halda fram at arbeiða.

– Eg kann loyva mær meira, tá eg fá lön, eg kann til dømis fara at ferðast, tá eg vil. Tá eg verði pensioneraður,

noyðist eg at broyta livihátt, tí eg fá lön, eg kann loyva mær meira, tá eg fá lön, eg kann til dømis fara at ferðast, tá eg vil. Tá eg verði pensioneraður,

Petur Rouch hevur enn ikki tikið støðu til, um hann fer at halda fram at arbeiða, eftir at hann fyllir 70 ár næsta ár.

– Tað er gott at tjena pengar, men

pengar hava ikki alt at siga. Eg ætli mær ið hvussu er ikki at halda fram at arbeiða frá kl. 8 til 17. Tað eri eg vorðin ov gamal til. Men um onkur hevur brúk fyrir mínum serkunnleika á annan hátt, so er væl hugsandi, at eg kann arbeiða eisini eftir, at eg verði 70, sigur hann.

Kommunurnar halda:

Kristin Michelsen, borgarstjóri, Tvøroyra kommuna:

„Hjá okkum er knívskorið. Fólk skulu frá, tá tey eru 67. Tá eru tey ríkiliga slitin.“

Heðin Zachariassen, borgarstjóri, Sunda kommuna:

„Eingin verður sagdur úr starvi her, tí hann fyllir 67. Eg haldi, at fólk skulu kunna arbeiða so leingi, tey megna og hava hug – ið hvussu er til tey fylla 70.“

Sune Jacobsen, borgarstjóri, Sørvágs kommuna:

„Vit hava fleiri vaskikonur, sum eru 70. So leingi sum húsavørðarnir eru nøgdir við teirra arbeiði, verða tær ikki sagdar upp. Tað stendur jú heldur ikki ein rúgva av ungum fólk, ið vilja sleppa at vaska.“

Undrunarvert, men helst ikki ólógligt

Í Føroyum kunnu land og kommunur frítt ráða fyri, hvussu gomul starvsfólk teirra skulu vera, tá tey skulu sigast upp vegna aldur. Eingin lóg ásetir nakran fráfaringsaldur, og eitt rundskriv frá Fíggjarmálaráðnum er tað einasta, ið almennir stovnar hava at halda seg til. Men rundskriv ið er bert bindandi fyri landsstovnar. Kommunurnar gera hvør í sínum lagi av, hvønn fráfaringsaldur tær vilja hava, og um tær yvirhøvur vilja hava nakran fastan fráfaringsaldur.

Í Danmark og í flestu londum í Evropa kunnu hvørki almennir ella privatir arbeiðsgevarar siga fólki upp vegna aldur, fyrr enn tey eru fylt 70 ár.

Í Føroyum er eingin lóg um fráfaringsaldur, men Fíggjarmálaráðið hevur í einum rundskrivi gjørt av, at fráfaringsaldur hjá almennum starvsfólki skal vera 70 ár. Rundskriv ið er bindandi fyri landsstovnar, men kommunur og kommunalir felagsskapir ráða sær sjálvum, og flestu teirra hava gjørt egnar reglugerðir um, nær fólk skulu gevast at arbeiða. Fleiri av hesum reglugerðum eru ikki í samsvari við tað, ið landið ásetir.

– Tað er greitt, at tað er ólógligt, um allir landsstovnar ikki hava sama fráfaringsaldur. Men um starvsfólk hjá kommunum kunnu krevja sama fráfaringsaldur sum landið við at vísa til eina meginreglu um, at almenn starvsfólk eiga at verða viðgjørd líka, er ein ivasurningur, sum bert kann avgerast, um eitt tilíkt mál endar í rættinum. Eg havi tó ein illgruna um, at eitt tilíkt mál hevði verið víst aftur av rættinum, tí við tí sjálvræði, kommunurnar hava, hava tær helst rætt til at skipa hetta økið eftir egnum høvdi, sigur Sigmund Poulsen, lögfrøðingur.

SEV og mannarættindini

Fyri skjótt tveimum árum síðani setti SEV, ið er kommunalur felagsskapur, fráfaringsaldurin niður frá 70 til 67. Tá talaði Landsfelag Pensjónista at,

Mýnd: Tórfinn Smith

tí felagið helt, at hetta var í stríð við Evropeiska Mannarættindasáttmálan, ið Føroyar hava undirskrivað, og sum tí eisini er galdandi í Føroyum.

Eftir Evropeiska Mannarættindasáttmálanum er bannað at diskriminera fólk vegna m.a. aldur, og tað merkir, at ein arbeiðsgevari ikki hevur loyvi at brúka aldur sum grundgeving, tá hann sigur fólki úr starvi.

Men ES-dómstólurin hevur eisini gjørt av, at tað er í lagi at hava ein starvsfólkapolitikk, sum ásetir ein fastan fráfaringsaldur, um fólk hava møguleika at fáa pensjón, tá tey verða søgd úr starvi. Í Føroyum kunnu starvsfólk hjá tí almenna eins og øll onnur fáa fólkpensjón, tá tey fylla 67, og tí er tað

sambært ES-dómstólinum ikki í stríð við evropeisk mannarættindi at áseta 67 ár sum fráfaringsaldur.

Undrunarvert

At nøkur almenn starvsfólk noyðast at gevast at arbeiða, tá tey fylla 67 ár, meðan onnur kunnu halda fram, til tey verða 70, og nøkur enn tá uppaftur longri, er tískil neyvan ólógligt. Men fyri tað kann tað vera lógið og tykjast óráttvíst.

– Tað er undrunarvert, at land og kommunur ikki hava sama fráfaringsaldur, og tað er eisini undrunarvert, at allar kommunur ikki hava sama fráfaringsaldur. Men tað er – helst – ikki ólógligt, sigur Sigmund Poulsen.

Nýggja eftirlønarlógin ger tað minni lønsamt at arbeiða longri

Mýnd: Tórfinn Smith

Samstundis sum landsstýrismaðurin í fíggjarmálum vil eggja fólki til at arbeiða longur við at hækka fráfaringsaldurin, hevur sami landsstýrismaður fingið eina nýggja eftirlønarlóg samtykta í lögtinginum, sum ger tað minni lønsamt hjá fólki at vera longri á arbeiðsmarknaðinum.

Sambært nýggju eftirlønarlógini, ið kom í gildi 1. januar í ár, byrjar útgjaldið frá persónligu eftirlønarskipanini, samstundis sum fólkpensjónin verður útgoldin. Eftir henda dag ber heldur ikki til longur at gjalda inn til persónligu eftirlønarskipanina.

Nýggja lógin knýtir persónligu eftirlønina at almennu pensjónini. Vilja fólk biðja við at fáa persónligu eftirlønina, so noyðast tey eisini at útseta fólkpensjónina.

Fleiri starvsfólk hjá tí almenna hava valt at arbeiða, til tey eru 70 ár, tí tey m.a. hava havt trupult við at klára seg við fólkpensjón og samhaldsfasta og tí sindri, tey hava nátt at spara upp í persónligari eftirløn. Tað hevur loyst seg væl at spara upp í trý ár afturat og fáa eftirlønina útgoldna, tá tey eru fylt 70 ár í staðin fyri 67. Men hesin møguleikin er nú ikki til longur.

Øll starvsfólk hjá tí almenna hava sáttmálabundnan rætt til at fáa umleið

15% av lønini í eftirlønargjaldi. Einkí er ásett um, hvussu nú verður við eftirlønargjaldinum hjá teimum, ið eru fylt 67 ár og ikki longur kunnu spara upp til eftirløn.

Verður eftirlønargjaldið útgoldið sum vanlig løn, kunnu fólk sjálvi gjalda inn á eina uppsparingarkontu, um tey hava hug til tað, men tað fer ikki longur at bera til at draga inngjöldini frá í skatti, og tað verður tí ikki óðrvisi enn at seta pengar inn á eina bankabók.

Formaðurinn í Landsfelag Pensjónista:

Eingin fráfaringaraldur skal vera

Fólk skulu hava loyvi at arbeiða so leingi, tey hava hug og evnir. Aldur eigur ikki at vera ein haldgóð grundgeving hjá arbeiðsgevarum at siga fólki úr starvi. Tað heldur Arne Thorsteinsson, ið er formaður í Landsfelag Pensjónista.

Stórir munur er á, hvussu væl ella illa fólk eru fyri, tá tey koma upp í árinu. Nøkur eru útslitin, tá tey eru í 50'unum, meðan onnur hava fulla arbeiðsorku, hóast tey eru omanfyri 70 ár.

Men flestu almennu arbeiðsgevarar geva ikki fólki loyvi til sjálvi at gera av, nær arbeiðslívið skal enda. Bæði land og kommunur hava mørk fyri, hvussu leingi fólk sleppa at arbeiða, og metingar av førleika hjá tí einstaka verða ikki gjørdar.

– Hetta er aldursdiskriminasiójn. Fólk vita best sjálvi, nær tey ikki orka at arbeiða longur. Og tað hevur stóran týdning fyri tann einstaka, at hann sjálvur sleppur at tilrættisleggja sítt lív, eisini tá tað snýr seg um, nær hann skal gevast at arbeiða, sigur formaðurin í Landsfelag Pensjónista, Arne Thorsteinsson.

Almennir arbeiðsgevarar skulu hava haldgóðar grundgevingar fyri at siga fólki upp, og hetta eigur eisini at vera galdandi fyri eldri starvsfólk, heldur Arne Thorsteinsson.

– Tað er uppgávan hjá arbeiðsgevaranum at meta um førleikarnar hjá starvsfólkunum. Um eitt starvsfólk ikki longur megnar sítt arbeiði, so er hetta ein haldgóð uppsagnargrund. Men at eitt starvsfólk hevur ein ávísan aldur,

sigur einki um arbeiðsførleikan, og tað eigur tí ikki at vera ein grundgeving fyri at siga eitt fólk úr starvi, sigur hann.

Arne Thorsteinsson heldur, at arbeiðsgevarar skulka sær undan síni ábyrgd við at hava ein fastan fráfaringaraldur.

– Hetta er ein máti hjá arbeiðsgevarum at smoyggja sær undan skyldu síni at meta um førleikan hjá starvsfólkunum. Tað er ein uppgávu, ið kann vera trupul, men sum almennir stjórar fáa góða lön fyri at røkja, sigur hann.

Fólkapensjónin er ein rættur

Nakrir almennir arbeiðsgevarar hava ásett fráfaringaraldur til 67 ár, tí tá hava fólk rætt til at fáa fólkapensjón og útgjald úr Samhaldsfasta Eftirlønargrunninum. Men fólkapensjónin og fráfaringaraldurinn hava einki við hvørt annað at gera, vísir Arne Thorsteinsson á.

– Fólkapensjónin og útgjaldið úr Samhaldsfasta er ein rættur, vit hava, og sum vit hava fingið lyfti um, at vit skulu fáa, tá vit fylla 67 ár. Men tað merkir ikki, at vit skulu gevast at arbeiða, tá vit verða 67. Nógv eru væl fyri og vilja fegin arbeiða longur, og fyri nógv hevur tað eisini stóran týdning at kunna fáa lön í nøkur ár afturat. Ein stórir partur av teimum, ið nú nærkast pensjónsaldri,

hava lítla ella onga eftirlønarpúppsporing, og tað ber illa til at klára seg bert við fólkapensjón og Samhaldsfasta, sigur hann.

Fíggjarmálaráðið hevur havt ætlanir um at hækka fólkapensjónsaldurinn eftir fáum árum, men tað hevði verið óðamannaverk, heldur formaðurin í Landsfelag Pensjónista.

– Tað er rætt, at fólk liva longri og eru betri fyri, og tí kunnu fleiri eisini arbeiða longri. Men tey, ið nærkast fólkapensjónsaldri, hava roknað við at fáa pensjónina, og tað kunnu myndugleikarnir ikki bara taka frá teimum. Skal pensjónsaldurinn hækka, so má tað henda yvir heilt nógv ár, soleiðis at tað verða tey, ið nú eru ung og hava góðar eftirlønarpúppsporingar, ið skulu bíða eitt sindur longri eftir fólkapensjónini, sigur hann.

Arne Thorsteinsson fegnast samstundis um, at Fíggjarmálaráðið hevur hækkað fráfaringaraldurinn til 70 ár og eisini latið upp fyri, at starvsfólk kunnu halda fram í tíðaravmarkaðum starvi eftir, at tey eru fylt 70 ár.

– Tað vísir, at tað almenna hevur brúk fyri teimum eldru starvsfólkunum. Men so mugu tey eisini fáa møguleika at arbeiða og ikki verða uppsøgd, tá tey røkka ein ávísan aldur, sigur hann.

HB-ari og Country-fjeppari

Hesi munnu ivaleyst vera mest beinraknu spjaldrini at seta á Allan Samuelsen tá ræður um frítíðarítriv.

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Havnarmaður við stóra H, HB-ari við ikki smærri stavum fyri ikki at tala um countryáhugan hjá 44 ára gamla Allan Samuelsen, sum hesi seinastu árin helst er mest kendur fyri stóru tónleikatiltøkini, hann hevur skipað fyri.

Allan, sum er avlærður tputeknikari, hevur eisini útbúgving innan sjúkraflutning, og hevur seinastu 13 árin starvast hjá sjúkraflutningstænastuni við starvsstaði í Eysturoynni. Tað er tó áhugin fyri countrytónleiki og teimum tiltøkum í sambandi við hesa somu sjangru, sum vit kenna hann best frá.

–Tað var frá heilt ungum aldri at eg fall fyri hesum tónleiki, og hetta hevur hingið við alla tíðina. At tað kom so langt, at eg fór at skipa fyri ymiskum country tónleikatiltøkum var meira ella minni av tilvild. Tað var eitt kvöld í 2007 at eg sat á vakt. Sat við telduna at stytta mær stundir við nøkrum countrytónleiki og kom at hugsa um, at tað júst vóru 10 ár síðani at eg hevði verið til eina Bellamy Brothers konsert uppi á Hálsi. Viðhvørt er stutt millum tankar og gerð, og áðrenn eg rættiliga visti av, so hevði eg skrivað til fyriskiparan hjá Bellamy Brothers og spurt um tað ikki var eitt hugskot, at teir endurtóku upplivingina í Føroyum.

– Seks vikur gingu, roknaði tá ikki við at fáa svar, men við eitt kom teldupostur frá hesum sama, sum eg hevði skrivað til. Hann skrivaði, at tað høvdu teir ikki beinleiðis hugsað um, men spurdi nær frægast mundi vera at koma, og um eg hevði áhuga at skipa fyri. Tá var eingin vegur aftur. Teir komu higgar og høvdu eina konsert á Tvøroyri og eina í Havn. Síðani tá hava teir verið her tvær ferðir, greiðir Allan frá.

Hann gavst ikki so, og fekk avtalu við so navnframar countrysangarar sum Charlie Pride og Bobby Bare, umframt orkestrur úr Noregi og Danmark. Harafturat skipaði hann eitt vikuskifti fyri einum countryfestivali á Hálsi, og alt riggaði sera væl.

Svovnleysar nætur

–Jú, eg brúki nógva tíð til hetta og stórus vági er við hesum, tí tú veit ikki frammanundan hvussu fólk taka undir við tiltøkunum. Og tey kosta nógvar pengar hóast eingin kemur at lurta. Plássíð í høllini er eisini avmarkað til 1200 fólk, og mark er fyri hvussu mikið tú kann taka fyri atgongumerkini, men eg geri tað av áhuga. Tíbetur hava tað til tókini higartil borið seg fíggarliga, men at kalla einki hevur ligið eftir tá hvør hevur fingið sítt, sigur Allan sum

ásannar, at mangan hevur hann ligið svovnleysar nætur og hugsa um tað nú fór at bera til aftur hesaferð.

Til Nashville

–Einaferð at koma til Nashville, høvudssæti hjá countrytónleikinum, var leingi mín stóri dreymur, og loksins so eydnaðist tað eisini. Eg visti, at Hallur Joensen lá á ferð har yvir í sambandi við at spæla inn sína fyrstu fløgu, og so var bara at liggja framvið at gera honum ferðalag. Vit vóru nakrir, sum fóru við honum, og tað var ein uppliving, sum tú ikki gloymir. Hittu mong spennandi fólk m.a. mín gamla brævvinn, fyriskiparan hjá Bellamy Brothers, og vit fingur enntá gjørt onkrar avtalur m.a. soleiðis at tónleikararnir, sum seinri komu til Føroya í sambandi við næstu fløguna hjá Halli, og sum tá eisini nýttu høvi til at hava tvær konsertir á Hálsi.

Ein nærliggjandi spurningur kundi verið um tað veruliga ber til bara at mæta upp yviri í Nashville og har koma á tal við tær stóru stjørnurnar.

–Tað hugsaði eg eisini, hvussu ein glaður amatørur úr Havn kundi koma í samband við hesar stóru fyrmyndir, men tað visti seg ikki at vera nakar trupulleiki, bara man er saman við teimum røttu fólkunum. Trupulleikin

at fáa tílk nøvn higgar er, at ein tílk long ferð til Føroya gerst ikki sum eitt einstakt prosjekt, men má gerast í sambandi við konsertir aðrastaðni í grannalondum okkara. Harafturat má ein tílk konsert í Føroyum vera eitt vikuskifti, og tað er júst tá teir kundu vunnið stórar pengar av einum munandi størri tiltaki aðrastaðni, sigur Allan sum kortini hevur ta fatan, at tey, sum hava verið her, hava latið sera væl at.

Kann neyvan lata vera

Spurdur nær hann skipar fyri næsta tiltakinum sigur Allan, at hvørja ferð eitt tiltak er av, er hansara fyrsti tanki, at hetta var hitt seinasta. Men hóast

tað ásannar hann, at hann neyvan kann lata vera, hóast nóg stundur upp á spæl fíggarliga. Alt skal gjaldast frammanundan áðrenn nøkur króna kemur aftur í kassan, og so eru føroyingar soleiðis háttaðir, at fólk keppa sær ikki atgongumerki fyrr enn í síðstu løtu, og tí er ikki greitt hvussu úrslitið verður, fyrr enn dagurin kemur tá orkestrið fer á pallin.

–Tú kann kalla hetta tað reina nostalgi, men tí skal eisini vera rúmd fyri. At síggja hvussu hendan stóra mannfjöld – mest rættiliga tilkomin fólk og ikki so fá komin rættiliga væl til árs – stuttleika sær, er ein sonn frægð at uppliva. Tær góðu gomlu

stjørnurnar innan contrytónleikin fara eisini at fækkast, og tað setir eisini sínar avmarkingar sigur Allan, sum ikki vil avskriva móguleikan fyri at hann enn einaferð fer undir eitt størri tónleikatilfar á Hálsi.

–Verður tað til tað, so verður sjangran hin sama, tí eg havi als ongar ætlanir um at fara í kapping við verandi festivalar og tann tónleik, sum teir leggja seg eftir, sigur Allan Samuelsen, sum er sera fegin um at miðlanir hjálpa so væl til við umrøðum og samrøðum, og á tann hátt menna áhugan fyri tílikum tónleikatiltøkum.

Tín eftirløn tryggjar tær eitt virðiligt LÍV

Hóast tú í gerandisdegnum ikki hugsar um eftirløn og tryggingar, so hevur hetta stóran týdning fyri teg.

Rætta eftirlønarskipanin, trygging við óarbeiðsføri og ein lívstrygging lættir tær um tilveruna, tá tú leggur frá tær, tryggjar tær eitt virðiligt lív, um tú missir førleikan, og tryggjar tey, ið sita eftir, um tú leggur árarar inn ov tíðliga.

LÍV er Føroya elsta og størsta eftirlønar- og lívstryggingarfelag við yvir 22.000 eftirlønarávtalum. Við einum starvsfólkaliði við drúgvum royndum og hægstu útbúgvingum og serfrøði á økinum tryggja vit kundum okkara eina trygga eftirløn og munagóðar tryggingar í einum samhaldsføstum felagi.

Samstundis ger stóddin okkum før fyri at umsita íløgurnar uttan dýrkandi millumlið. Hetta gevur hægri avkast og lægri umsitingargjöld.

– Trygg eftirløn